

DESENVOLUPAMENT LOCAL A ELX. VISIONS ENFRONTADES ARRAN DE LA RENOVACIÓ DEL MERCAT CENTRAL D'ELX

Andreu CAÑADAS CUADRADO

Resum: En aquest article tractarem el conflicte del model de Mercat Central per a Elx. Aquest serà inclòs en una lluita més ampla al camp social del desenvolupament local, en què comencen a oposar-se dues opcions, una basada en el Creixement econòmic i altra en valors de sostenibilitat, identitat i participació. Començarem explicant els antecedents i bases de la Reforma del Mercat Central a Elx, seguirem definint el camp social del desenvolupament local a Elx arran del conflicte, i ens centrarem en els agents socials implicats i les accions dels dos bàndols enfrontats respecte a dita reforma, seguirem enfocant les oposicions argumentals i finalitzarem veient com aquests discursos tenen a veure amb els dos tipus de desenvolupament esmentats i l'actualitat comparativa d'aquesta lluita.

Paraules clau: desenvolupament, camp social, identitat, creixement, sostenibilitat.

Title: Local development in Elx. Opposing views based on the renovation of the Elx Central Market

Abstract: In this article we will discuss about the conflict over the central market model for Elx. This fight will be included in a wider social field of local development, in which begin to oppose two options, one based on economic Growth and other on sustainability, identity and participation. We begin explaining the background and basis for the Reform of the Central Market in Elx. Then, we will define the social field of local development in Elx, focusing on social actors involved and protest actions of the two opposing sides regarding this reform. We will continue focusing on the discursive struggle of both. We will finish watching how these discourses are involved with the two types of development that we have told and we will talk about the comparative actuality of that struggle.

Keywords: development, social field, identity, growth, sustainability.

1. INTRODUCCIÓ

El procés de realització del Nou Mercat Central (a partir d'ara NMC) promogut pel govern municipal amb una concessió privada, amb un projecte de nou edifici, ampliació de serveis comercials i aparcaments en ple centre urbà, ha comportat una mobilització de diversos agents socials en contra i la resposta dels agents promotors. Aquest conflicte ha posat damunt la taula una sèrie d'arguments i pràctiques reivindicatives que han fet trontollar i modificar el camp social del desenvolupament local a Elx.

Aquest article tractarà d'esquematitzar els fets que han portat a aquesta lluita, esclarir els conceptes en què basem aquesta anàlisi i sintetitzar i comparar els dos tipus de plantejaments per al desenvolupament local que es poden vincular als discursos dels dos «bàndols» (pro i contra l'NMC).

Metodològicament, l'obtenció de dades l'hem realitzada a partir de les notícies dels diaris i de les xarxes socials, d'entrevistes a testimonis qualificats, d'entrevistes publicades en mitjans audiovisuals i escrits i de l'observació per la participació en diferents actes de mobilització d'ambdós bàndols. No citarem el nom concret dels nostres informants, ja que el conflicte pel Mercat Central és un tema que, com veurem, ha vinculat amenaces, pors, accions legals... i tot això en un context en què els agents socials es coneixen, fet que ha provocat que cap dels informants ens parlara amb total seguretat. Sí que citarem els noms d'aquells que hagen signat articles d'opinió o hagen protagonitzat entrevistes a mitjans informatius.

Per a l'anàlisi del conflicte implícit al cas del Mercat Central i les propostes que n'ixen, ens basarem principalment en els conceptes de camp social i capitals de Pierre Bourdieu (2000 [1979]), els tipus d'identitat de Manuel Castells (1998), el concepte de legitimació i de tipus de racionalitat de Max Weber (2014 [1922]) i els plantejaments més actuals respecte del problema del desenvolupament social proposats des de les disciplines antropològica i sociològica (NOGUÉS 2006; GONZÁLEZ MEYER 2011; BORTOLETTO - FEDERICI 2013; CUBILLIO - HIDALGO 2015).

No hem pretès realitzar una crònica mil·limètrica de tots els successos particulars que s'han desenvolupat al conflicte arran de l'NMC. Tampoc tenim espai per presentar totes les lleis oposades en aquesta lluita. Pel que fa a aquestes dades concretes, hem volgut ressenyar aquells elements que hem cregut més importants a l'hora de crear una visió general de la diversitat d'aspectes que han entrat en joc en el con-

flicte per l'NMC i sobretot, aquells que ens permetran plantejar millor la diversitat argumental i de posicions en la lluita pel Mercat Central, que és la lluita pel model de centre urbà i més aïna, pel tipus de desenvolupament local que es vulga plantejar d'ara en avant per la ciutat i els habitants d'Elx.

2. BREU RESSENYA HISTÒRICA

Dins de la Vila Murada, el nucli del centre històric d'Elx, hi podem trobar l'edifici del Mercat Central entre la plaça Nova (actualment denominada plaça de les Flors) i la plaça de la Fruita (o plaça de Dalt). Es situa entre la Torre del Consell, edifici originari de l'actual Ajuntament d'Elx i límit de la vila medieval i el carrer Major de la Vila, el que fóra l'eix central d'eixa Vila Murada (annex 1). Aquest edifici fou projectat per l'arquitecte municipal Santiago Pérez Aracil al 1956 i fou finalitzat al 1962. Substituïa els pavellons de la carn, de les fruites i de les verdures del segle XIX, situats a la plaça Nova i que havien suposat la solidificació de la tradició del 'mercat a la plaça' que roman a Elx des de gairebé la seua fundació (JAÉN URBAN 1999: 193). Una tradició que perviu als «mercadets» ambulants que s'hi continuen realitzant, entre altres llocs, als voltants del Mercat Central.

L'últim pavelló d'aquells del segle XIX que restà dempeus fou la «Pescateria Vella» d'un «estil burgés i romàntic», de ferro i fusta, de petites dimensions però que representava eixe afany modernitzador i embellidor de l'urbanisme burgés del segle XIX (JAÉN URBAN 1999: 200). Aquest edifici històric situat a la plaça Nova o del Mercat, fou derruït al 1977.

L'edifici del Mercat Central d'Elx de Pérez Aracil superava en dimensions als anteriors pavellons. Tant és així que tapa la vista de la Torre del Consell des del carrer Major, una fita visual que històricament havia sigut molt important simbòlicament, ja que era aquest carrer el que connectava el poder senyorial i militar (simbolitzat en el Palau dels Altamira) i el poder municipal (la Torre del Consell). A més, per primera vegada l'edificació del Mercat a Elx alçava dues plantes per donar cabuda a més llocs de venda.

L'edifici (annex 2) presenta una volumetria contundent ressaltada pels petits vans translúcids. Predominen les formes rectangulars i la disposició regular i amb una clara simetria a les façanes en què un color verd clar dinamitza el ritme del groc predominant. A la part central de les façanes es pot llegir «Mercat Central» i entre ambdues paraules, està representat l'escut de la ciutat.

Per tant, és un edifici d'un cert estil racionalista i funcional que com veurem més avant, s'ha interpretat com a característic de l'època, sobretot en un context polític en què les noves polítiques econòmiques de la Dictadura espanyola volien apropar-se a altres països occidentals amb la seua aposta incipient pel Desarrollismo. En àmbit local, anirien desapareixent les cases tradicionals i es deixarien de projectar edificis de nova planta amb l'estil neohistoricista predominant a principis de segle per un estil geomètric, net i pragmàtic com és el cas de l'edifici del Mercat Central o amb la variant del dissimulació ornamental d'un *art decó* molt depurat (JAÉN URBAN 1989, 1999, 2012, 2015).

3. ANTECEDENTS I PRIMERS PASSOS DE LA REFORMA DEL MERCAT CENTRAL

Segons ens han comentat els placers, les negociacions sobre la reforma del Mercat Central començaren als noranta amb el govern del PSOE de Diego Macià. Hem de recordar que el Mercat Central d'Elx és de propietat municipal. Per tant, és l'Ajuntament d'Elx qui ha de proposar qualsevol reforma d'aquest.

Els placers començaren a demanar una reforma del Mercat Central davant un descens progressiu del nombre de clients i un envelliment d'aquests, fet que és representatiu d'un centre d'Elx que ha anat perdent població (ROCAMORA 2000). L'objectiu per als placers era atraure gent més jove. Amb aquest desig, es trobaven amb una configuració de mercat que creien poc atraient per als nous clients i amb uns accessos que veien deficitaris per a les famílies dels nous barris de la perifèria.

Es feren viatges a Barcelona, Madrid, Oviedo... per conèixer les propostes actuals de mercats. Les negociacions en ferm començaren als últims anys del govern de Diego Macià, segons comentaren els placers entrevistats a Ràdio SER del 19 de gener de 2016.

Tot i així, no fou fins a l'últim ple del govern municipal del PSOE d'Alejandro Soler al 2011, en què es presentà un pla de reforma del Mercat Central que incloïa 406 places d'aparcament, un edifici nou amb 97 mòduls destinats a venda, la concessió a una empresa privada per 50 anys i el pagament addicional de 2,3 milions d'euros per part de l'Ajuntament. El projecte no va eixir endavant pel vot en contra de la regidora de Compromís Àngels Candela, aleshores en govern amb el PSOE i que va criticar la proposta d'aparcament dins del centre històric. El Partit Popular també votà en contra i va criticar la pressa per aprovar un pla de renovació del Mercat Central just abans d'eleccions quan en quatre anys no s'havia tractat el tema i criticaven que no s'utilitzaren les

ajudes del Plan E (pla de foment de l'ocupació de l'Estat espanyol) i el Pla C (pla equivalent de la Generalitat Valenciana). A més, digueren tenir el seu propi projecte i que ells podrien obtenir fons de la Generalitat i de la Unió Europea (*Información* 23/03/2011).

El PSOE-PSPV d'Elx seguiria mantenint el projecte al seu programa per a les eleccions locals de 2011 que es realitzaren uns mesos després com a forma de: «transformar el centro de la ciudad en una gran terraza comercial» (*Información* 07/04/2011). En aquest cas, el PSOE no va poder dur avant el projecte, ja que no va poder formar govern, per primera vegada des de 1976.

El govern amb majoria absoluta del Partit Popular resultant de les eleccions locals d'Elx de 2011 va tornar a traure el tema de la reforma del Mercat Central al 2013. Les primeres idees que van eixir a la llum incloïen propostes com fer una pista de pàdel a la part alta, 400 places de pàrquing i una concessió de 40 anys: «Será un proyecto totalmente integrado en el casco histórico de nuestra ciudad y nuestra apuesta porque sea un motor económico para hacer una ciudad habitable, con un comercio moderno e innovador» (*Información*, 2/03/2013). Ja no se citaven els fons de la Generalitat ni de la Unió Europea amb què el PP en l'anterior legislatura va dir que podia comptar per a la reforma del Mercat Central.

L'11 d'abril de 2013 es presentava el Pla de Reforma Interior de Millora (d'ara en avant PRI) que suposa el primer pas tècnic per dur una actuació urbanística d'aquest tipus. S'hi especifiquen els objectius de la reforma, els condicionants tècnics i les lleis patrimonials i urbanístiques en què s'emmarca la proposta de reforma.

El PRI especifica que l'edifici del Mercat Central es troba dins del Recinte Històric Artístic que contempla el Pla General d'Ordenació Urbana d'Elx en vigor (PGOU) i que inclou tota la Vila Murada (des del Palau dels Altamira fins la Torre del Consell i des de la muralla de la rambla del Vinalopó fins a la Calaforra). Amb aquesta figura del PGOU s'amplia l'àrea de protecció del «conjunt artístic» del Reial Decret 191/1968 que emmarcava la zona entre el Palau d'Altamira, Santa Maria i la Calaforra i que avui és Bé d'Interés Comú (BIC), la major figura estatal de protecció patrimonial. Aquest BIC forma part del Catàleg de bens patrimonials protegits de la Direcció General de Patrimoni Artístic de la Generalitat Valenciana amb codi 03.33.065-014, sent una translació no revisada de la descripció del RD del 1968.

En tot cas, pel que fa al Recinte Històric Artístic de la Vila Murada que contempla el PGOU i que inclou l'edifici del Mercat Central d'Elx dels anys 50 destaquem els següents articles:

Artículo 18. Recinto histórico artístico.

2.- Para la obtención de licencia de obras en los solares ubicados en el interior del recinto Histórico-Artístico de la ciudad, serán preceptivos los informes de la Consellería de Cultura, Educación y Ciencia de la Generalidad Valenciana, en lo referente a la integración de la edificación en el entorno arquitectónico y a la existencia de restos arqueológicos.

3.- En los edificios situados en el ámbito del Recinto, se prohíben expresamente la construcción de plantas sótanos o semisótanos sin que se justifique convenientemente la inexistencia de restos arqueológicos, o su compatibilidad con la construcción del sótano. (PGOU, 2014 [1988]: 6-7; PRI, 2013: 11)

A més, cal destacar el següent article, també reproduït al PRI, sobre el «nucli històric tradicional», en el qual també està inclosa la Vila Murada.

Artículo 17. Núcleo histórico tradicional.

4.- Las nuevas edificaciones y la reforma y rehabilitación de las existentes deberán armonizar con la tipología histórica tradicional. (PGOU, 2014 [1988]: 6; PRI, 2013: 11)

Per tant, la nova edificació del Mercat Central hauria de comptar amb informes preceptius de la Conselleria de Cultura pel que fa a l'harmonització de la nova edificació amb «la tipologia històrica tradicional» i a les restes arqueològiques en el perímetre d'actuació (més extens a l'article 19 del PGOU).

En aquest sentit, el 13 de juliol de 2012 s'havia registrat al registre municipal un informe de la Direcció General de Patrimoni de la Conselleria de Turisme, Cultura i Esport de la Generalitat Valenciana amb codi A-049/12 sobre l'edifici del Mercat Central de Pérez Aracil. En ell, posaven en valor els aspectes tipològics i històrics que hem plantejat en l'anterior apartat:

La arquitectura de este inmueble obedece a parámetros de racionalidad arquitectónica, con un lenguaje evidente de sinceridad constructiva, en la pretensión de acomodar racionalidad con economía de medios expresivos. Planteamientos que son muy propios de la arquitectura española durante aquellos años, finales de la década de los años 1950. Con la pretensión de conectar con las corrientes avanzadas de la arquitectura europea y mundial.

En conclusión, dejando a un lado la muralla y el edificio de las Casas Consistoriales, de indudable valor arquitectónico y patrimonial, el edificio del mercado, con diferencia es el de mayor importancia arquitectónica de esa parte urbana. Debería estar incluido en el catálogo urbanístico, hecho que no sucede. (*Elche Diario* 24/04/2013)

En aquest informe es demana la protecció sobre l'edifici del Mercat Central que ja «debería»¹ haver estat realitzada amb la inclusió d'aquest

¹ En la frase anterior “debería estar incluido...” debería forma una perífrasi verbal que amb el verb deber en condicional + infinitiu simple és de modalitat deontica amb valor de «obligación activa del sujeto y 'deseo' del hablante referidos a un hecho no realizado pero posible en su realización futura» (GARCÍA FERNÁNDEZ 2006:112).

al Catàleg d'Edificis Protegibles. Tot i així, el govern local del Partit Popular no tindria en compte l'informe de Conselleria respecte aquest edifici del Recinte Històric Artístic per al PRI. A més, no el donaria a conèixer fins al 24 d'abril de 2013, amb el procés de plantejament de l'NMC ja encetat, cosa que va provocar una gran indignació en l'oposició (*Elche Diario* 24/04/2013).

El 13 de maig de 2013, la Junta de Govern del Partit Popular aprovà un informe de viabilitat econòmica, que no havia estat fet per l'Ajuntament sinó per una empresa privada, concretament el Grupo el Árbol, la qual cosa va fer suposar que aquesta empresa es plantejara com a possible concessionària. No obstant això, aquesta empresa a la que se li encarregà un informe que solia ser realitzat pels tècnics municipals, estava en números rojos des de 2012 i acabà sent comprada pel grup Dia per 1 € al juliol de 2014 (*El País* 02/07/2014).

El 2 d'agost de 2013, «con media ciudad vacía» (*El País* 13/10/2013) la Junta de Govern del govern del Partit Popular aprovava en solitari el Plecs de Condicions Administratives i Tècniques que recollien els requisits amb que s'obria la convocatòria per a la concessió de l'obra pública i gestió del Mercat Central durant 40 anys a una empresa privada.

Els plecs de condicions estipulen la creació d'una superfície comercial que incloga el Mercat actual en un edifici nou on les parades tradicionals estiguen concentrades en una planta, deixant l'altra per altre tipus d'establiments comercials. També preveu una zona de restauració al terrat i la creació de 4 plantes de soterrani que abasteixen la superfície del Mercat més la de la Plaça de les Flors, la de la Fruïta i el carrer les Ànimes. Tres d'aquests nivells es destinen a un pàrquing i el primer, a un Supermercat.

El plec de condicions tècniques, al seu article 11.3 proposa una «aportació no dinerària» de l'Ajuntament de tres de les quatre plantes dels soterranis. Això vol dir que una vegada acabada la concessió de 40 anys a l'empresa guanyadora del concurs, aquestes tres plantes de subsòl de propietat pública del centre urbà passarien a ser propietat privada de l'empresa concessionària. A més, durant els 40 anys de la concessió l'empresa no haurà de pagar cap cànon a l'Ajuntament.

Van començar a sumar-se veus crítiques per part de gent de diferents partits, plataformes ciutadanes i particulars enfront aquests plantejaments que es veien com un regal de sòl públic i la creació d'un model comercial aliè al tradicional del centre històric. A més, s'afegiren crítiques dels mateixos placers i de comerciants del voltant, oposant-se a la pujada de preus dels lloguers i als cànon a pagar a l'empresa concessionària i a la implantació del supermercat que veien com una com-

petència a les parades del Mercat i als petits supers familiars i tendes dels voltants. Aquests plantejaments concrets els desenvoluparem més endavant.

Amb la suma de totes les veus crítiques, es començà a constituir la Plataforma Salvem el Mercat que a l'octubre de 2013 enviaria les seues al·legacions al projecte, com també ho feren la resta de partits locals, en contra de la privatització de sòl públic, per l'inici d'un concurs obert d'idees i una major participació ciutadana o per la realització primera de les excavacions arqueològiques (*Elche Diario* 07/10/2013; *Información* 08/10/2013). A més, es demanava la publicació de tots els documents vinculats amb l'expedient de l'NMC i la realització dels informes tècnics previs pertinents segons la Llei.

El 13 de gener de 2014 començaven les excavacions arqueològiques autoritzades per Conselleria a la plaça de la Fruita, part davantera de l'edifici del Mercat dels anys 50 aleshores en ple funcionament (*Información* 13/01/2014). Ens centrarem en les excavacions a l'apartat de patrimoni.

Passaren uns mesos en què se succeïren mobilitzacions, articles, demandes d'informació, inici d'accions legals... Tot i així, el 22 de desembre de 2014 la Junta de Govern feia oficial l'adjudicació del projecte del Nou Mercat Central a l'empresa Aparcamientos Ciudad Sanitaria SA (APARCISA), l'única que quedava en el concurs. La Junta de Govern de l'alcaldesa del Partit Popular Mercedes Alonso aprovava aquesta adjudicació amb l'absència de 4 regidors del seu propi partit que no estaven d'acord i amb l'oposició dels regidors de la resta de partits, inclosa Cristina Martínez, que ja se n'havia eixit del PP i havia passat a ser independent uns quants mesos abans, centrant la crítica en la falta de participació i transparència del projecte que havia comportat una forta mobilització ciutadana (*Elchedigital* 07/11/2014; *Debat TeleElx* 13/11/2014).

APARCISA és una empresa galega amb seu a A Coruña de serveis de construcció.² El 17 de novembre de 2013, hauria ampliat el seu objecte social incolent-hi la projecció de mercats.

Objeto social: ampliación (07/11/2013): explotación de garajes, aparcamientos de automóviles, reparación, abastecimiento. Construcción de locales, garajes y aparcamientos. Redacción de proyectos, a través de profesionales correspondientes, de obras, equipamientos y explotación de mercados de abastos. (*Informe Infocif*)

² A través de Inversiones Subel i Promociones Lusval forma part del munt d'empreses del multimilionari galec Luis Fernández Somoza. «No es la primera ocasión en que Fernández Somoza hace negocios en Elche, según recogía *Información*. En 2004 adquirió el 60% de Transportes Morata -el concesionario de Azkar en la provincia- al que fuera presidente del Elche C.F., Ramón Sánchez. Además, el empresario gallego figuró como apoderado de la extinta Fasa Confort Levante, una promotora inmobiliaria con sede en la calle presidente Adolfo Suarez que construyó el residencial La Llum del Pla. Entre los cargos de esta empresa figuraban el ya citado Ramón Sánchez y Álvaro Gordillo, administrador único desde el pasado día 31 de la empresa Gestión y Explotación del Mercado Central de Elche, constituida el 13 de febrero». Aquesta informació ha sigut extreta del blog del periodista il·licità Javier Pascual Pascual, en el qual totes dades son contrastades amb enllaços que envien a les corresponents notícies o informes <https://unnombrepamiblog.wordpress.com/2015/04/08/una-de-las-mayores-fortunas-de-espana-sequedara-con-parte-del-mercado-central/>

Fins aleshores, com reconeixia el gerent d'APARCISA Álvaro Gordillo a l'entrevista en *esRadioElche* del dijous 4 de juny de 2015, l'empresa no havia fet cap mercat.

Els canvis que es realitzaren respecte al plec i que decantaren la balança a favor d'elegir APARCISA (si més no, per ser l'única empresa que quedava present) fou l'augment de la inversió a realitzar, el menor cost de les places d'aparcament per minut (0,030 €/min) i una reducció en el preu del lloguer (45 €/m²) i del cànon (950 €/m²) als mercaders. A més, «l'aportació no dinerària» es va reduir en dues plantes de les tres d'aparcament, segons la «propuesta de adjudicación de contratos» del 5 de desembre de 2014 i el «contrato de concesión de obra pública nuevo mercado central de Elche» de 6 de març de 2016.

Amb l'adjudicació definitiva a l'empresa APARCISA i el posicionament de placers i empresaris al seu costat, com especificarem al següent apartat, es van acabar de conformar els dos bàndols que han estat enfrontats en la lluita pel model del Mercat Central d'Elx.

4. LA LLUITA PEL DESENVOLUPAMENT LOCAL

Abans de posar-nos a definir els diferents agents socials³ que han format part en la lluita pel Mercat Central d'Elx, les seues accions reivindicatives i veure els arguments principals que han defés, haurem d'aclarir alguns conceptes que anem a utilitzar d'ara en avant.

Per a l'anàlisi de la composició social d'aquest cas concret, utilitzarem els conceptes de camp social i capital del sociòleg Pierre Bourdieu. A continuació, realitzarem una breu explicació teòrica d'aquests conceptes que s'aniran aclarint a mesura que els posem en pràctica en els següents apartats.

Pierre Bourdieu percep les relacions socials, manifestades en pràctiques socials, en un continu de lluites entre agents socials (individus) que ocupen posicions en risc a un espai social estratificat (CAPDEVILLE - FREIRE 2013: 112). Un espai social és un context d'interacció entre éssers humans en què es succeeixen diverses lluites que tenen arrel històrica i que està estructurat segons un sistema de posicions jeràrquiques i enfrontades. La mateixa lluita social fa que l'estructura social no siga inamovible, ja que els moviments verticals i horitzontals per adquirir o defensar posicions en l'espai social, van variant l'organització de les posicions. Per exemple, durant la Revolució Francesa, la pròpia lluita de la burgesia per la seua representativitat comportaria el descens de posició de part de l'aristocràcia noble i fins i tot la necessitat de barrejar-se amb els burgesos per a sobreviure. L'ampliació i diversificació de

³ «Ser un agent és ser capaç de desplegar (repetidament, en el fluir de la vida diària) un ventall de poders causals (...) Una acció que naix de l'aptitud de l'individu per 'produir una diferència' (...) un agent deixa de ser-ho si perd l'aptitud de 'produir una diferència', la qual cosa vol dir, exercir algun tipus de poder» (GIDDENS 2011 [1984]: 51) (traduït).

les classes dominants conseqüent, provocaria l'augment dels llocs de poder representatius (militars, parlamentaris, legals...).

El concepte de lluita com a motor social que Bourdieu hereta de Marx, el diversifica replantejant el concepte de capital. Un capital és un recurs crític el control del qual suposa un avantatge en la lluita social (CAPDEVILLE - FREIRE 2013: 112). Per exemple, si visquérem a l'Antiga Roma, on la sal era tan important que podia esdevindre diners, mesura general de valor, el control de grans quantitats de sal o de la seua producció podria significar un tipus de capital protagonista. El volum del capital apropiat per un agent social, l'estructura del mateix i la quantitat de temps en què manté eixa possessió («trajectòria») conformen la posició de l'agent en l'espai social (BOURDIEU 2009 [1979]).

Bourdieu diversifica el concepte de capital amb diferents modes que s'agrupen en quatre tipus principals: capital econòmic, com a apropiació i disposició de bens i serveis efectius si són invertibles per obtindre utilitats (WEBER 1979 [1922]: 192-194, 423-426); capital cultural, com a *stock* de coneixements que possibiliten una elecció distintiva de productes culturals (BOURDIEU, 2009 [1979]: 265-270); capital social, com la xarxa de relacions socials d'un agent i la capacitat d'aquestes per fer fluir i fer arribar al lloc pertinent els fluxos d'informació i per formar un àmbit de confiança en què s'agilitzen els tràmits (PISTICELLI, 2008; TRONCA 2011); capital simbòlic, com a capacitat múltiple de legitimar els demés capitals, de fer-los més efectius, convencent així de la seua vàlidesa (FERNÁNDEZ FERNÁNDEZ 2013).

Simplificant l'explicació dels tipus de capital (a costa d'imprecisió) per a fer-nos més entenedibles, podríem dir que el capital econòmic és el volum de diners o recursos convertibles en diners que es disposa, el capital cultural són els coneixements que tenim, el capital social és la gent que cadascú coneix i la posició d'aquesta i el capital simbòlic són una sèrie de recursos (carisma, legalitat...) que ens ajuden perquè tots els altres capitals siguin més efectius. En comptes del concepte de capital simbòlic, per la seua dificultat relacional, utilitzarem d'ara en avant el concepte de legitimació del sociòleg Max Weber (1979 [1922]) que ens és suficient per a aquest article per a entendre com algunes pràctiques adquireixen més vàlidesa social que altres.

Finalment, cap remarcar que per a Bourdieu, aquestes lluites entre posicionaments distingits pel diferent volum, trajectòria i estructura de capitals es duen a terme en diferents camps socials. El concepte de camp social concreta l'amplitud d'un espai social amb contextos d'interacció més petits. Així, el concepte de camp social (BOURDIEU 1995:

63-78) fa referència a aquestes «arenas de batalla» en les que diferents agents socials fan efectius els seus capitals, les seues armes socials, per l'ocupació d'una posició en l'espai social. El concepte de camp social, seguint a Bourdieu, té les principals característiques següents: preveu uns requisits d'entrada, està definit per unes posicions i una lluita per la definició de la seua estructura de posicions i els seus límits i està definit per unes regles de joc que són element fonamental en aquesta lluita per la definició (i, per tant, el control) del camp. Per exemple, el camp artístic pot ser un camp social. En ell, hi ha una sèrie de capitals que són necessaris com el volum de coneixements per poder ser acceptat en converses o capital cultural o la gent que coneixes com a forma de facilitar la visibilitat de les teues obres, hi regeixen una sèrie de normes i rituals com exposicions a les quals s'ha d'assistir, presentacions, publicacions periòdiques en llocs concrets... A més, les posicions d'aquest camp estaran ocupades per una sèrie d'artistes consagrats amb llocs de treball institucionalitzats, creant-se cicles de lluites de reconeixement amb les noves generacions que volen entrar a formar part i que, a més, solen portar un discurs i formació diferents i, per tant, poden posar en entredit les regles, límits i posicions del camp social artístic.

El concepte de camp social és un concepte metodològic que ens ajuda a fer visibles aquestes lluites i els grups que en formen part. No denota un lloc o una institució on es dona la lluita d'un sector, és més ample i es construeix com a ferramenta heurística aplicable per l'investigador social. És aplicable si el cas concret respon a les característiques mencionades del concepte de camp social. Vegem si és així, amb el tractament del conflicte pel model de Mercat Central a Elx que interpretem com a exemple de la incipient lluita per la redefinició del camp del desenvolupament local a Elx.

5. AGENTS SOCIALS IMPLICATS

Una de les accions reivindicatives que s'han realitzat durant el temps que ha durat la lluita a favor i en contra de l'NMC ha sigut la creació, a partir d'ambdós bàndols, d'ambdós manifestos que ens ajuden a veure qui s'ha posicionat en cada grup:

El manifest a favor de l'NMC fou signat pels següents actors: Asociación Española de Empresas de Componentes de Calzado y Maquinaria (AEC); Asociación de Empresarios del Metal de Elche (AEM); Asociación de Vendedores del Mercado Central; Asociación de Vendedores Mercado Plaza de Madrid; Asociación Vendedores Mercado Sant Josep; Asociación de Vendedores Mercado Plaza de Barcelona;

Asociación de Comerciantes de Elche; Empresarios Polígono de Carús (EPOCA); Asociación de Productores y Comercializadores de la Granada Mollar de Elche; Asociación de Empresas de servicios de Elche y Comarca (AESEC); Asociación de Jóvenes Empresarios de la Provincia de Alicante Delegación Elche (JOVEMPA); Asociación de Mayoristas de Alimentación de la Provincia de Alicante; Asociación Empresarial, Profesional y Directivas de la Provincia de Alicante; Federación Alicantina de Comercio (FACPyme); Asociación Empresarial de Minoristas de Alicante (supermercado, autoservicio y detallistas de alimentación); Asociación de Jóvenes Agricultores Elche (ASAJA); Unió Llauradors i Ramaders; Asociación de Mujeres y Familia del Ámbito Rural (AMFAR); Asociación de Restaurantes del Camp d'Elx (ARCE); Asociación Provincial de Empresarios de Alquiler de Vehículos sin Conductor de Alicante (AVA); Asociación de Vecinos Perleta y Maitino; Centro Comercial Aljub; Asociación Amas de Casa Lucentum; Asociación Española contra el Cáncer Elche.

Per completar la llista dels integrants que han estat a favor de l'NMC hem de citar la pròpia empresa concessionària APARCISA; el Partit Popular i una part dels placers traslladats al Mercat Provisional.

És difícil precisar el nombre exacte de placers que han donat suport a l'NMC. El 9 d'abril de 2015, davant l'imminent desnonament dels placers de l'edifici dels anys 50 a un mercat provisional que s'havia de fer a l'avinguda del País Valencià, un grup de placers va donar la cara per primera vegada en contra de l'NMC. Demanaven la seua paralització per la falta d'informació i participació i perquè el que sabien era que havien de pagar molt més per les seues parades, a banda d'un cànon i amb una ampliació d'horaris i dies laborals. Van registrar 24 peticions particulars d'informació a l'OMAC (Oficina Municipal d'Atenció Ciutadana). A més, van acusar d'haver rebut l'amenaça de la pèrdua dels seus llocs de treball si no es traslladaven al mercat provisional (*Información* 09/04/2015). Aquestes amenaces ens han sigut corroborades pels placers i fonts properes que hem consultat. Tant és així que a la pròpia roda de premsa de protesta no van poder fixar una xifra del total dels placers que els donaven suport i que deien que eren la majoria, perquè molts no es van atrevir a donar la cara (*Elche Diario* 09/04/2015).

Quan el mercat provisional fou construït, la majoria dels placers es traslladaren, signant així el contracte amb l'empresa concessionària. En van quedar 11 que no van voler traslladar-se al Mercat Provisional el 21 de maig de 2015, a tres dies de les eleccions locals, fet que havia comportat una agilització del procés no coneguda abans.

Aquest trasllat no vol dir, segons les diverses fonts que hem consultat, que tots els que s'han traslladat estiguen d'acord amb les condicions i els procediments de l'NMC. D'aquells que van donar la cara el 9 d'abril, la majoria es van traslladar per por de perdre el seu treball, segons ens han contat les fonts.

També podem veure que no tots els que s'han traslladat al mercat provisional han fet bandera de l'NMC arran de les dos accions reivindicatives principals que han dut a terme els placers a favor de l'NMC. Han sigut dues concentracions a la Plaça de Baix, la primera un mes i mig després que s'haguera format el nou govern municipal entre PSOE, Compromís i Ilicitanos por Elche (*Información* 28/07/2015) i la segona a l'octubre de 2015 (*La Verdad* 19/10/2015). En les dues concentracions, en què es reuniren entre 50 i 100 persones, no van assistir tots els placers que s'havien traslladat al mercat provisional. Les dues ocasions van comptar amb la presència d'alguns dels dirigents del Partit Popular favorables.

Per tant, les accions en què es visibilitza el recolzament de l'NMC foren: dues concentracions, diversos manifestos signats principalment per associacions empresarials, algun article d'opinió al periòdic i entrevistes a mitjans de comunicació.

Si recopilem els grups socials que han donat suport a l'opció a favor de l'NMC trobem principalment associacions locals i provincials empresarials de diferents sectors econòmics (agrícola, industrial o d'altres mercats). Hauríem de sumar l'empresa concessionària i el Partit Popular.

Per tant, si apliquem els conceptes anteriorment vistos de la sociologia bourdieussiana, podríem dir que l'avantatge competitiu d'aquest grup en el la lluita en el camp del desenvolupament local és el volum i trajectòria del capital econòmic. També hauríem de tenir en compte el capital social implícit en les aliances entre sectors empresarials i les forces polítiques que representen els seus interessos, en aquest cas concentrades al PP que a més fou el partit governant a l'etapa de planificació i adjudicació de l'obra. El poder polític funciona com a part important del capital simbòlic, com a font de legitimació que dona validesa a les actuacions a partir de la capacitat de crear lleis i fer que s'acomplisquen (FERNÁNDEZ FERNÁNDEZ 2013: 49-50). Com veurem més avant, la legalitat és una forma de legitimació que cap bàndol pot abandonar, ja que és la font de validesa principal en un Sistema de Dret (WEBER 1979 [1922]: 338-341).

Així, el cas del Mercat Central ha seguit una regla freqüent al camp del desenvolupament en contextos propers: els agents empresarials deixen en mans del poder polític la projecció i concreció legal de les bases

dels plans de desenvolupament. Més enllà de les connivències explícites amb membres de les formacions polítiques predominants, el camp empresarial tant sols es fa veure com a grup de pressió quan s'està plantejant des dels diferents Governos una redefinició de les regles del joc del camp del desenvolupament que no tenen a veure amb el sentit econòmic convencional. Una direcció econòmica que almenys en els territoris propers ha estat dominada pel neoliberalisme, sobretot a partir dels anys 50 del segle XX (NAVARRO 2006; YSÀS 2014; DE MIGUEL 1998).

Podem citar alguns d'aquesta *mise-en-scène* del camp empresarial quan el sentit neoliberal predominant al camp del desenvolupament es veu en perill en contextos propers, com l'oposició per part dels empresaris del sector turístic juntament amb PP i C's a «l'ecotasa» turística impulsada pel govern valencià (*ABC* 25/06/2015) o l'oposició a una major regulació dels espais i els horaris de les terrasses dels bars a Alacant i que canalitza una demanda veïnal (*Información* 24/11/2015) o la pressió per posar avant una liberalització d'horaris comercials a Alacant (*La Verdad* 19/02/2016). Ara passem a definir els components i principals accions de l'altre «bàndol», aquell que està en contra de l'NMC i a favor d'un projecte alternatiu que a la fi va a cobrar força a través de la idea de la rehabilitació de l'edifici històric (a partir d'ara RMC).

El manifest en contra de l'NMC i a favor de l'RMC fou signat per: Partit Socialista del País Valencià-Partido Socialista Obrero Español (PSPV-PSOE); Esquerra Unida del País Valencià-Elx; Compromís per Elx; Unión Progreso y Democracia (UPyD); Ciudadanos (C's); Podem Elx; Republicanos; Comissions Obreres (CCOO); Unió General del Tresballadors (UGT); Plataforma #Elx no es privatitza; Plataforma Salvem el Mercat; Plataforma en Defensa del Comercio y el Patrimonio Ilicitano. Després, se sumaria el partit de nova fundació Ilicitanos por Elche i el Partit d'Elx.

En aquest cas, trobem partits polítics que s'identifiquen amb posicionaments ideològics d'esquerra o de centre, els dos sindicats majoritaris i plataformes ciutadanes. Tots aquests grups estarien condensats dins de la Plataforma Salvem el Mercat. Aquesta, hauria partit de ciutadans, molts d'ells no vinculats a cap partit i on es podien trobar periodistes, arquitectes, arqueòlegs, científics socials, gent vinculada al camp judicial o artistes.

Podem parlar d'un capa extensa d'agents amb un nivell formatiu elevat dins la Plataforma i que a més, serien els membres més actius en la redacció d'articles d'opinió, debats, demandes o projecció d'accions. Per tant, estem parlant d'un volum elevat de capital cultural

com un dels avantatges competitius del bàndol a favor de l'RMC. Els agents més implicats i amb un major nivell formatiu acadèmic, protagonitzarien un discurs més arriscat amb una visió de desenvolupament, com analitzarem més avant, que s'enllaçaria amb valors com la participació ciutadana, la transparència, la identitat social o l'ecologia i la sostenibilitat.

Per tant, podem dir que dins del grup pro RMC condensat en la Plataforma Salvem el Mercat es van crear dues velocitats discursives. Una part faria bandera de la participació, la democràcia directa, la rehabilitació i la posada en valor de tot el patrimoni arqueològic. L'altra centraria la seua crítica en el tipus de gestió, les condicions laborals i la forma opaca, autoritària i poc participativa com s'havia dut a terme el procés de l'NMC. Aquests últims no exposarien plantejaments tan arriscats com els anteriors però no s'hi oposarien, tot i que als manifestos comuns demanarien més moderació.

A partir de Salvem el Mercat es realitzaren diverses accions reivindicatives entre les quals podem citar una *flashmob*, una abraçada al mercat, una «passarel·la de *frikies*» amb artistes i gent del teatre disfressats (*Información* 01/06/2015), bicicrítiques que acabaven al Mercat Vell, jornades de tapes a l'edifici a partir dels productes de les parades... La convocatòria major es feu davant el Mercat Provisional ja construït. Allí, unes tres-centes persones amb representants de tots els partits polítics esmentats, es reuniren per reivindicar la paralització provisional del projecte almenys fins després de les imminents eleccions i es va criticar la falta de transparència del govern del PP o la venda de sòl públic (*Información* 22/09/2015).

El propi Mercat Provisional havia sigut un fet polèmic, ja que s'havia instal·lat a una zona verda pública, talant arbres antics, en contra de la legislació del PGOU.

Artículo 55. Usos y obras provisionales.

2. No se concederán licencias provisionales que impliquen construcciones en lugares destinados a espacios libres públicos, parques y jardines por este Plan General. (PGOU 2014 [1998]: 19)

L'actuació seria denunciada pel PSPV-PSOE (*La Verdad* 27/04/2015) que no obstant això, al pla de 2011 proposava realitzar el Mercat Provisional a la mateixa zona (*Información* 23/03/2011). A més, el Mercat Provisional comportaria uns sobrecostos de més del doble d'allò pressupostat (*Información* 24/04/2015).

Continuant amb les pràctiques del bàndol en contra de l'NMC i a favor de l'RMC cal ressenyar l'ús del valencià com a diferència amb

l'altre bàndol que no ha utilitzat el valencià, tot i ser valencianoparlants bona part dels placers traslladats al Mercat Provisional i als seus documents es refereixen al Mercat Central com a «mercado central de Elche». Des de la Plataforma Salvem el Mercat, tot i seguir sent majoritari l'ús del castellà en les exposicions públiques, s'han fet declaracions en valencià, cartells com el que posava «esta persona continuarà comprant al mercat central “on tota la vida”» i moltes vegades s'han referit al mercat com «Mercat Central» i s'ha utilitzat el nom oficial de la ciutat «Elx».

La capacitat mobilitzadora de Salvem el Mercat, unida amb una gestió constant de la informació a les xarxes socials amb creació de grups, debats i publicacions amb un seguiments extens, ens fan veure altra força competitiva d'aquest bàndol en contra de l'NMC i pro RMC. En aquest cas, parlem d'un capital social extens.

En aquest cas, el més nou en l'àmbit local ha sigut l'augment del nombre de veus que s'oposen a un gran projecte urbanitzador i en defensa del patrimoni, la obertura democràtica i la sostenibilitat. Fins al moment, tota oposició a noves urbanitzacions a la costa i zones naturals, a enderrocaments d'edificis històrics i tradicionals, normalment no havien transcendit més enllà d'una nota de premsa signada per Ecologistes en Acció-Margalló d'Elx, de la queixa d'algun particular o d'algun article d'opinió crític publicat a algun periòdic local. Si bé trobem altres precedents associatius que han plantejat localment un desenvolupament alternatiu, com l'associació ADR pel desenvolupament rural, fins ara, no s'havia articulat de forma tan extensa aquest plantejament.

Amb la Plataforma Salvem el Mercat, antigues i noves veus crítiques en què s'intercalen diferents camps socials (artístic, periodístic extraoficial, part del polític local, sobretot aquell amb menys poder...) han reivindicat la seua participació en el camp del desenvolupament local. Així, han fet trontollar les posicions del camp, rígides en la seua majoria per una classe política antiga i uns agents empresarials a la defensiva i que romanen en segona línia si no es destorben els seus interessos implícits en el sentit economicista predominant al camp del desenvolupament. Tant és així que han fet pivotar al PSPV-PSOE posant-lo del seu costat, quan havia sigut un partit que havia apostat per un projecte urbanitzador semblant al del PP almenys fins 2011. A més, s'hi sumaren partits polítics que es posicionen en el «centre» polític, un fet particular si ho comparen amb altres contextos on els plantejaments alternatius solen sumar, respecte de les forces polítiques institucionals, màxim algun partit minoritari d'esquerra i ecologista.

Així, seguint amb el concepte de camp social, la Plataforma ha plantejat i possibilitat el replantejament dels requisits de participació en el camp social del desenvolupament local a Elx i amb el seu discurs fonamentat en valors que desenvoluparem al final d'aquest article, ha ampliat la definició de l'objecte del camp del desenvolupament. Ciutadans, partits polítics, plataformes, sindicats, comencen a erigir-se, doncs, com a actors vàlids de reflexió i participació sobre el desenvolupament local, cosa que no només mou les posicions socials prèvies sinó que canvia les regles del joc del desenvolupament integrant noves demandes.

Aplicant els tipus d'identitat que teoritzà el sociòleg Manuel Castells (CASTELLS, 1998), podríem concloure aquest apartat dient que a partir de la plataforma Salvem el Mercat s'hauria conformat una «identitat resistència» en què aquells que se senten fora del procés de desenvolupament oficial s'oposen i comencen una sèrie de moviments reivindicatius que conformen un tipus de comunitat.

Seguint aquesta terminologia, aquesta «identitat resistència» ha començat a conformar-se en una «identitat projecte», un tipus d'oposició social que ja no només té clar contra què lluita sinó que planteja un model alternatiu de desenvolupament pel qual apostar.

6. DISCURSOS ENFRONTATS

Passem a exposar els arguments enfrontats entre partidaris i detractors de l'NMC com a forma de veure els tipus de desenvolupament que proposen, la lluita simbòlica per l'apropiació de paraules claus que són comunes i la comparació amb altres contextos amb processos similars.

Arquitectura i urbanisme

Una de les visions enfrontades entre la Plataforma Salvem el Mercat i els partidaris de l'NMC, és la referent a l'arquitectura de l'edifici proposat (annex 3) i la integració en la trama urbana del que el PGOU anomena el recinte Històric Artístic. Respecte d'això, com ja hem vist amb anterioritat, els articles 17 i 18 aplicables diuen que una nova construcció haurà «d'harmonitzar amb la tipologia històrica tradicional» (article 17.4) i en el cas més concret de les edificacions a la Vila Murada a més és necessari un informe de Conselleria que serà preceptiu pel que fa a aquesta harmonització, que segons els últims testimonis als que hem pogut accedir, hauria estat realitzat a principis de 2016 però al no poder veure'l, no sabem quin és el seu contingut ni qui el signa ni si s'adreça a la Generalitat.⁴

Dins de la Plataforma, diferents veus s'han alçat en contra de l'edifici de l'NMC. Les valoracions que hem anat escoltant se sintetitzen a

⁴ Cal remarcar la dificultat per a accedir a la informació, sobretot aquella legal, una opacitat patida no només per qui ha escrit aquestes línies sinó també per membres destacats de la Plataforma i placers implicats. A més, els buits documentals que s'han anat creant en el procés i que feren que quan entrà el tripartit (aleshores PSOE, Compromís, Illicitanos por Elche) que substituï el PP, els tècnics trobaren desenes de deficiències tècniques amb què l'NMC havia sigut aprovat sense respectar la legalitat (EL MUNDO, 09/10/2015)

l'article d'opinió que l'arquitecta Diana Forner, membre de la Plataforma Salvem el Mercat, escrivia al diari *Información* el 3 d'abril de 2014 amb el títol «¿Es el mercado central un proyecto de ciudad?». Aquest títol era resposta al del títol «El Mercado Central, un proyecto de ciudad» que es podia llegir a la primera plana del número 3 de la *Revista de Información Municipal*, que fou un facsímil de propaganda que l'executiu local del Partit Popular de Mercedes Alonso va inventar i que es repartia a la major part de bústies de la ciutat, exposant les noves obres i inauguracions que l'esmentat govern anava realitzant.

Les valoracions de l'article de Diana Forner, les hem pogut escoltar per molts altres membres de la Plataforma i per la majoria de ciutadans que a peu de carrer hem sentit parlar-ne. A l'article s'interpreta l'edifici de l'NMC com «un elemento homogéneo y autista que no se relaciona con el entorno (...) la pieza superior, tan grande y rotunda, rompe la escala de la ciudad (juego que no estaría mal en un espacio más amplio o menos condicionado)».

A l'article es defenen també altres plantejaments que han anat convertint-se en la tònica general dels membres més actius de la Plataforma:

excavación y rehabilitación exhaustiva. Modernización que dialogue con tradición e historia (...) que evidencie los avances técnicos y ecológicos en la construcción: arquitectura bioclimática, nuevos materiales, utilización de energías renovables, azoteas verdes, etc. De la misma manera, el proyecto, tanto del mercado como el de sus inmediaciones, debe incluir vegetación natural. (FORNER, 03/04/2014).

Per tant, trobem les idees de rehabilitació (present també al manifest conjunt contra l'NMC), harmonització amb la tradició i ecologia, que ressegüem quan plantegem els tipus de desenvolupament implícits en els discursos enfrontats en aquesta lluita pel Mercat Central d'Elx. Per la seua banda, la defensa de l'edifici plantejat per l'NMC el protagonitzaria l'empresa APARCISA i l'executiu del Partit Popular. El gerent d'APARCISA Álvaro Gordillo feia les següents declaracions sobre l'arquitectura de l'edifici projectat a l'entrevista del 4 de juny de 2015 a *es ElcheRadio* davant la següent pregunta de la locutora: «oye, hay gente que ha dicho: ¿no es demasiado futurista para estar en la plaza de la Fruta, no rompe un poco con los esquemas estructurales adyacentes o es lo que necesita Elche?», Álvaro Gordillo contestava: «esos contrastes siempre son muy interesantes. Podemos ver estos contrastes en otras ciudades. [...] es un diseño moderno [...] sino, podríamos hacer estilo árabe, o como el otro de hace 50 años [...] la mentalidad de la gente está hace 50 años, pero llevan un teléfono 4G en el bolsillo».

En aquest apartat, veiem la plasmació estètica de dos plantejaments de desenvolupament local. Un, dialogant amb l'entorn tradicional i rehabilitador i l'altre, amb construccions de nova planta amb què poder maximitzar l'espai comercial i amb un disseny funcional segons la moda arquitectònica convencional.

Patrimoni

La reivindicació legal per part de la Plataforma Salvem el Mercat s'ha centrat en el patrimoni arqueològic i històric. Com ja hem apuntat abans, la legalitat és una forma de legitimació. Segons Max Weber, a les societats de «domini racional», la legalitat centra la validesa d'una actuació social, sempre que el mateix sistema se seguisca percebent com a fruit d'un consens racional (WEBER 2014 [1922]: 341).

De moment, el que volem remarcar amb aquesta citació és la importància que té a les nostres societats guanyar la batalla legal. En aquest cas, els discursos en contra de l'NMC van haver de formar part de la lluita legal, tenint en compte que un discurs només basat en valors ètics es queda sense efectivitat si no es vincula amb la legitimitat legal. Tornant a la terminologia del sociòleg Pierre Bourdieu, el capital jurídic és una part important del capital simbòlic i, per tant, de la legitimitat o validesa percebuda d'un discurs (FERNÁNDEZ FERNÁNDEZ 2013: 50).

Així, podem veure com una de les regles del camp del desenvolupament local a Elx prèvies a la trucada a la porta de Salvem el Mercat és la restricció a la llei i als procediments i ritmes burocràtics que hi són implícits. És tan important aquesta regla que ha esdevingut insalvable per als nous actors del camp i ha suposat, en la pràctica, la paralització d'accions legals per falta de pressupost, la demora de l'oposició per la necessitat d'abastir una bibliografia legal extensa i de comptar amb personal qualificat, la dificultat d'accés a certa informació que es manté restringida a certs espais i actors municipals, etc.

Les lleis de patrimoni serien aquelles més properes a les veus qualificades de la Plataforma que es van enfrontar a la literatura legal i així, Salvem el Mercat buscava que es reconeguera el valor patrimonial de l'edifici (com ja havia dit l'informe de Conselleria vist al principi de l'article); que el Mercat estava situat en una zona d'alta protecció patrimonial; que les runes arqueològiques eren d'un valor patrimonial excepcional i que, per tant, la protecció havia de ser encara major. Les excavacions arqueològiques de principi de 2014 que hem esmentat es varen realitzar a la plaça de la Fruita, davant l'edifici actual i sent part integrant de l'NMC, ja que suposava part dels soterranis. En aquestes

excavacions es va trobar un refugi de la Guerra Civil i el que va impactar més, uns banyes àrabs del segle XI en un molt bon estat de conservació segons fonts arqueològiques que vam poder consultar durant els treballs i d'altres consultades per la Plataforma Salvem el Mercat. Un dels arqueòlegs que ho corroborà fou Antonio Malpica, qui s'assabentà de la notícia i posà el seu nom a disposició de la Plataforma per fer el possible per protegir, conservar i profunditzar en el coneixement d'unes restes que, segons el seu criteri, són excepcionals. Malpica és catedràtic d'Història Medieval de la Universidad de Granada, especialitzat en arqueologia medieval i més concretament en l'època andalusí. Està considerat dins un dels referents mundials en el període. També ho corroborà Josep Torró, professor titular d'Història Medieval de la Universitat de València, especialitzat en el període musulmà i en Història de la Corona d'Aragó.

El 28 de setembre de 2014, tres membres de la Plataforma Salvem el Mercat escrigueren l'article «Un mercado sobre mil años de historia». El subtítol diu així: «Salvem el Mercat no es sólo defender un espacio de terreno o un edificio, es luchar por una identidad, por valores que no cotizan en bolsa».

La troballa de restes arqueològiques s'associa amb la possibilitat d'un major estudi de la història de la ciutat i un major coneixement per part dels seus veïns. Així, el patrimoni (tant arqueològic com monumental) esdevé una forma de reconeixement d'identitat col·lectiva i amb això, un valor que cal protegir.

Luchar por una identidad, por unos valores que no cotizan en bolsa, por una forma de hacer las cosas que respete el conocimiento de nuestros antepasados para trabajar nuestro entorno, por el reconocimiento de lo que somos, por ser un pueblo que es la consecuencia de muchos y porque el progreso a costa de perder la identidad no significa calidad de vida. (PASCUAL PASCUAL, FORNER, ANDREU, *Información* 28/09/2014)

Per tant, la marca d'identitat que beu de la història i l'arqueologia, de la memòria col·lectiva, del patrimoni històric-artístic i natural, de la llengua i les varietats locals, de tots els sistemes de símbols locals o localitzats en definitiva, no és només quelcom que ens ajuda a reconèixer-nos i a protegir el nostre entorn, pot esdevindre també una aposta econòmico-turística, com detallarem a la part comparativa final d'aquest article.

Esta visión arqueológica de Elche abre ante nosotros unas enormes expectativas de avance en el conocimiento y disfrute de nuestro patrimonio pero también en su vertiente económica y turística. El Palmeral de Elche Patrimonio de la Humanidad puede ser, con esto, sólo una parte del gran Patrimonio de la Humanidad

que es el centro histórico de Elche, la Medina de Ils y rodeada de su gran Palmeral y el impresionante sistema de abastecimiento de agua que lo hizo todo posible. (PASCUAL PASCUAL, FORNER, ANDREU, *Información* 28/09/2014)

L'apel·lació a la tradició, amb la càrrega sentimental que pot dur implícita, pot esdevindre també una forma de legitimitat, com la legalitat d'una acció (WEBER 2014 [1922]: 335). Amb l'apel·lació al record de la comunitat viscuda del petit Elx tradicional i de la protecció de les fites espacials comunes, el discurs pro RMC podria guanyar validesa davant una població a la que, respecte al nou edifici de l'NMC i a les runes arqueològiques, hem pogut sentir comentaris més propers, a peu de carrer, a les tesis de *Salvem el Mercat*. Hèctor Càmara, membre de l'Institut d'Estudis Comarcals del Baix Vinalopó, resumia la filosofia d'aquest plantejament identitari en un article d'opinió al diari *Información* amb una reflexió general, aquesta vegada fóra dels condicionaments legals, fent una crida per fer veure «el que està en joc» a la lluita pel Mercat Central.

Resulta curiós com en valencià s'ha conservat l'expressió «anar a la plaça» al fet de comprar en un espai on s'agrupen multitud d'establiments xicotets de caràcter tradicional i que es remunta culturalment al fòrum romà o al soc àrab. L'espai ciutadà de reunió laboral i festiva per excel·lència des de fa mil·lennis (...) [la] vida de «consumeix i corre» està transformant les ciutats, en les quals l'experiència veïnal i la relació íntima amb el paisatge urbà estan en perill d'extinció. Sense poble, sense carrer, sense cases recognoscibles, què ens queda?

(CÀMARA, *Información* 10/03/2006)

La magnitud de les restes arqueològiques trobades fa que l'empresa concessionària, que al principi negava que pogueren haver-n'hi,⁵ fera una proposta d'integració en el projecte.

Membres de la Plataforma *Salvem el Mercat* enviaren un escrit a la direcció de Patrimoni de la Conselleria de Cultura, informant del que havia passat i demanant a la Generalitat que actuara per a considerar les restes arqueològiques com a BIC (Bé d'Interés Comú) o BRL (Bé de Relevància Local), ambdues figures legals d'alta protecció patrimonial. Pel que fa al BRL, des de Conselleria es respongué la necessitat, que segons el Decret 62/2011 que explicita el procediment de creació dels BRL, siga l'Ajuntament qui comence els tràmits. Pel que fa al BIC, la Directora General de Cultura i Patrimoni, que era qui signava el document, va dir:

éstos se encuentran protegidos por la declaración del Conjunto Histórico (R-I-53-000091), sin perjuicio de que pueda estudiar-

⁵ Tot i així, al 2008 ja s'havien fet unes cates parcials a la zona interior i vorells del Mercat Central, que just a l'extrem d'on s'han trobat els banys àrabs s'esbrinava un mur del segle XI intacte i s'apuntava la possibilitat que pertanyera a una construcció (els banys àrabs que s'han trobat) (INFORME ALEBÚS SL).

se su declaración singular una vez finalizada su restauración y puesta en valor. (Expedient 2015/248-aa-2010-375)

Aquesta declaració de la Directora General de Patrimoni que inclouïa el Mercat en la zona del BIC de 1968, va donar la raó indirectament a qui fa anys han estat dient que la zona contemplada al RD191/1968 s'havia d'ampliar. A més, seguint amb els arguments legals, hem de recordar l'informe de Conselleria del 2012 que demanava la inclusió de l'edifici del Mercat Central dels anys 50 en el Catàleg de Edificis Protegibles augmentant així la seua protecció.

Dins de les legislacions patrimonials posades damunt de la taula per la Plataforma, també hem de recordar les restriccions d'edificació que contempla el PGOU per a edificacions situades en eixa zona que, entre altres, obliguen a l'harmonització de l'edifici nou amb l'estil històric i tradicional de l'entorn. A més, des del grup que més ha impulsat l'argumentari patrimonial dins *Salvem el Mercat*, s'ha recordat (com ho fa el propi PRI, p. 12) que el Mercat Central està afectat pel BIC que protegeix les muralles i torres d'Elx (còdig 03.33.065-024 de la llista de BIC del Patrimoni valencià). El perímetre que marca la llei de protecció d'un BIC si aquest no s'ha especificat a la disposició transitòria primera de la llei 5/2007 de la Generalitat que modifica i/o amplia la primera llei marc de Patrimoni de Conselleria del 1998:

s'estableixen els següents entorns mínims de protecció:

1. Per a béns d'interés cultural que hagen tingut entorn de protecció publicat en diari oficial, promogut o emés informe favorable per la conselleria competent en matèria de Cultura, els definits en els dits procediments.
2. Per a la resta dels casos:
  - a) En béns d'interés cultural situats en àmbits urbans: l'espai resultant de sumar a l'illa on s'ubica l'immoble els espais públics confrontats amb ella i les illes que entren en contacte amb aquests espais públics. (*Disposició transitòria primera llei 5/2007*)

Per tant, dins del perímetre de protecció del BIC de «muralles i torre» d'Elx, que inclouria la Torre del Consell, la Torre de la Vetla i la construcció de l'Ajuntament que forma part i integra ambdues, fonamentada en la pròpia muralla, s'inclouria el Mercat Central.

En aquest cas hem vist un conjunt de legalitats patrimonials que s'enfronten a l'NMC tal com està projectat. Tot i així, fonts properes a *Salvem el Mercat* i als grups polítics contraris a l'NMC ens han confirmat que els demanen per a guanyar la batalla, altres arguments que no siguen patrimonials, reconeixent que a l'hora de la veritat, en un juí les legislacions patrimonials poden ser papers mullats, ja que no solen ser

totalment restrictives i tancades, deixen la porta oberta a excepcions, nous perímetres de seguretat o inclosions arqueològiques dins de nous edificis. A la fi, depèn de la interpretació de la llei i d'altres factors que facen guanyar una batalla legal concreta.

A més, si analitzem els precedents locals, no podem dir que a Elx s'hagen dut a terme moltes accions proteccionistes amb el seu patrimoni urbanístic. L'article que féu José F. Cámara Sempere al 2013 en què exposava l'estat dels edificis inclosos a les diferents legislacions de protecció d'edificis a Elx, treia el resultat següent: el Catàleg de Béns Protegibles d'Elx signat per l'alcalde Ramón Pastor el 1982 incloïa «71 elements i 2 conjunts del nucli urbà, 23 elements i 4 conjunts del camp, als quals s'afegien 36 indrets arqueològics» (CÁMARA SEMPERE 2013: 45). Aquest catàleg s'havia realitzat *in extremis* davant la febre urbanística que a Elx es sentia des dels anys 60 i que ja havia destrossat bona part dels edificis i barris històrics que l'arquitecte Gaspar Jaén encara havia pogut catalogar anys enrere (JAÉN URBAN 1989, 1999, 2012, 2015) i que com ell diu «avui, són poc més que un testimoni arqueològic per als joves».

Si fem un recompte seguint les dades de l'article esmentat amb els elements urbans i els del camp, deixant de banda els jaciments arqueològics i sumem al recompte els edificis ja protegits per altre normatives majors i no inclosos al Catàleg de 1982, el resultat és el següent: de 115 elements protegits, 22 estan enderrocats i 6 parcialment enderrocats (28 en total). Per tant, un 24 % dels elements del Catàleg de protecció de 1982 no s'han protegit, havent-se perdut completament vora un 20 % del total d'elements. Per tant, u de cada cinc elements han desaparegut en 34 anys, sumant-se quasi a 1 de cada 4 si comptem els parcialment enderrocats.

A més, dels 82 que queden dempeus, 22 estan sense restaurar (27 %), 26 han rebut tant sols actuacions parcials (32 % dels edificis dempeus) i tant sols en 19 elements s'ha dut a terme una rehabilitació integral amb conservació d'elements interns ressenyables (23 % dels elements dempeus). Per tant, tan sols un 16,5 % dels edificis protegibles del Catàleg de 1982 han rebut una rehabilitació en el sentit de la paraula, més o menys 1 de cada 7. Això, sense tenir en compte tots els edificis ressenyables que queden fora d'unes legalitats realitzades quan ja molt s'havia perdut.

Tot i així, una part de l'opinió pública cada vegada està més pendent dels projectes patrimonials i actualment són nombroses les plataformes multidisciplinars que es creen arran d'aquesta sensibilitat. Com veurem al final d'aquest article en una mirada més comparativa, la plataforma Salvem el Mercat és un exemple clar que es pot relacionar amb altres

«Salvem» actuals que es constitueixen igualment a partir de la necessitat de salvaguardar elements patrimonials dels projectes urbanístics oficials.

També es poden trobar precedents legals propers de resolucions amb què algunes veus de Salvem el Mercat han volgut alertar al municipi. L'Ajuntament d'Alacant va aprovar la construcció d'una urbanització de vivendes amb un camp de golf pegades a la Torre Placia l'any 2000, BIC protegit per la mateixa legislació que protegeix les fortificacions, torres i heràldiques d'Elx. En no haver respectat el perímetre marcat per la llei de Patrimoni, el TSJ va obligar el 2014 a demolir les 40 vivendes unifamiliars, el que suposa, mínim 3 milions d'euros i mig de preu just estimat, més indemnitzacions i costos de demolició. Això, o l'opció que baralla l'actual govern municipal que ha heretat el problema i que preveu comprar la torre al propietari particular i traslladar-la a altre indret, fet que s'aproparia als 3 milions (*El Mundo* 23/11/2014; *La Verdad* 07/12/2015).

APARCISA i els placers a favor de l'NMC també aposten per exposar la legalitat de la proposta de l'NMC, en aquest cas explícita pel fet de partir d'un contracte aprovat i signat amb el govern de l'Ajuntament d'Elx en la legislatura del PP, segons les condicions que aquest va proposar. La rescissió del contracte preveuria una indemnització per part de l'Ajuntament per «lucre cessant» segons els mateixos plecs administratius i tècnics, que la mateixa empresa ha arribat a estimar en més de 12 milions d'euros (*Información* 02/10/2015).

Model de gestió

Altre dels punts clau que han provocat l'enfrontament dialèctic arran de l'NMC ha sigut el model de gestió de la iniciativa. L'NMC es basa en la concessió de sòl públic a una empresa privada sense cobrar-li cànon per la seua explotació durant 40 anys i que dos nivells del pàrquing situat en sòl públic, passarien a ser propietat de l'empresa privada passats aquests anys.

Això va fer que se sumara gent a la mobilització en contra de l'NMC partint de la Plataforma «#Elx no es privatitza», que s'havia anat oposant a les concessions d'espais i edificis públics a empreses privades que s'havien realitzat durant el govern del Partit Popular a Elx. El que és públic s'interpreta des de les plataformes citades com el «que és de tots» i que pot facilitar un major marge de maniobra pel que fa a projecció, reformes, condicions laborals... En aquest sentit, des de la Plataforma Salvem el Mercat s'intentà donar un pas més en l'obertura del que és públic reivindicant una major participació ciutadana en el procés de

l'NMC. Participació unida a transparència, en un procés en què per poder veure algun tipus d'informació s'han hagut de fer reclamacions legals, en què no s'han anat penjant a la xarxa tots els documents pertinents i els pocs que s'han anat penjant no han sigut al temps que pertocava. Com vam veure, aquestes demandes havien sumat veus crítiques de polítics de tots els partits.

Des de la Plataforma es proposava un concurs obert d'idees per a la rehabilitació del Mercat Central.

Un concurso público de ideas, donde se recogieran todas las ideas y propuestas de todos, comerciantes, vecinos, partidos políticos, universidades, entes de la ciudad y ciudadanos, mediante proceso participativo como se suelen realizar en estos casos, y además es obligatorio por ley, al intervenir estudios de integración medioambientales y de protección del paisaje cultural. (BELDA, *Información* 27/05/2015)

Com a aspecte vinculat a la defensa del que és públic, placers oposats a l'NMC remarquen la major autonomia que suposa un mercat municipal enfront una gestió privada respecte a horaris, taxes o reformes. Al «reglamento de uso y funcionamiento del mercado central de Elche» del contracte d'arrendament d'APARCISA amb els placers es concreten les següents condicions: a l'article 3 s'especifica una uniformitat de les parades que ja vindrà donada per l'empresa i l'autorització dels cartells segons la normativa d'aquesta (article 34). En aquest cas, era matèria d'orgull i creativitat i objecte d'admiració la personalització i embelliment de les parades que els diversos placers havien fet dels seus propis a l'edifici vell i pels quals havien invertit «molts milions de pessetes». A l'article 48 s'exposa que el Mercat estarà obert els 12 mesos de l'any, que s'obrirà de dilluns a dissabte o que els horaris els decidirà l'empresa.

Pel que fa a les taxes, l'apartat de rendes dels contractes definitius entre l'empresa i els placers estableix el cànon en 14.250 per mòdul de 15 m² i un lloguer mensual entorn dels 600 € per mòdul. S'ha de remarcar que moltes parades ocupen dos mòduls.

Això contrasta amb un Mercat municipal en què s'obria de matins de dilluns a dissabte i de vesprades els divendres i es pagava una mitjana de 150 € de lloguer mensual. El contrast de condicions laborals, haurien provocat la protesta de placers ja des de 2013 i ja haurien sigut denunciats a la premsa en diferents ocasions amb les mateixes dades que hem exposat (*Información* 15/09/2013; *Información* 03/05/2015).

Per la seua banda, APARCISA i els placers a favor de l'NMC defenen la concessió privada amb l'argument que l'Ajuntament no té

diners per fer-la. En aquest sentit, Álvaro Gordillo ho definia a l'entrevista amb *esRadioElche* com la «fórmula perfecta» i «ademés, gestionado por la empresa privada, que teóricamente es más ágil y eficaz». L'última afirmació per a veus vinculades a Salvem el Mercat i Elx no es privatitza és matisable, fent una ullada a casos propers en què la gestió privada ha comportat sobrecostos, opacitat, reducció dels serveis prestats o empitjorament de les condicions laborals dels treballadors (*El País* 06/01/2013; *Levante* 23/03/2014; *Información* 17/11/2015; *La Verdad* 27/01/2016).

Pel que fa al cost, la Plataforma exposava que la dificultat de pagament venia pel propi projecte de l'NMC que suposava un pressupost de més de 10 milions que es disminuiria a quasi una desena part amb un projecte de rehabilitació segons fonts consultades.

Model comercial

En aquest apartat acabarem d'establir les diferències discursives entre ambdós bàndols, centrant-nos en el tipus de model comercial que proposen. A l'NMC se li ha acusat de plantejar un Centre Comercial i no un Mercat. De fet, els primers contractes que APARCISA va presentar als placers, es parlava de «Centro Comercial Mercado Central de Elche». Al segon contracte i definitiu, tot i que les actuacions de l'NMC seguien sent les mateixes, el concepte de Centre Comercial havia desaparegut. Les veus a favor de l'NMC començarien a parlar de Centre Comercial obert en el centre d'Elx, concepte que ja havia plantejat el bàndol contrari des del primer manifest conjunt.

El projecte de l'NMC s'ha defés per l'augment de les xifres (d'ocupació, superfície comercial, serveis...) que comporta, com es pot llegir al fullet pro NMC que es pot trobar a diferents llocs de la ciutat:

Más de 50 puestos que ofrecen productos frescos y de calidad, con atención personalizada y compra a domicilio, más de 1.900 m² de supermercado, más de 1.500 m² de espacio destinado a restaurantes de todo tipo de comida, 300 puestos de trabajo directos y cerca de 800 indirectos,⁶ más de 1.200 m² de terraza descubierta destinada a cafetería y ocio, cerca de 300 plazas de Aparcamiento que facilitarán el acceso para hacer la compra en el Mercado, con acceso a restaurantes y al centro de Elche. (Fullet anomenat *Elche se merece un mercado central nuevo*)

⁶ En aquest cas, les xifres ballen sent el mateix gerent d'APARCISA qui, a l'esmentada entrevista a *esRadioElche* parlava de 200 llocs de treball.

⁷ Seguim a Agustín García Calvo amb la nomenclatura de les Idees hegemòniques amb la primera lletra en majúscula.

Així, amb aquest Creixement econòmic,⁷ l'NMC podria passar a ser un «imán para atraer empresas» segons declaracions del gerent d'APARCISA Álvaro Gordillo (*Información* 11/05/2015). Com es podia llegir al manifest de suport de l'NMC,

no sólo garantiza la viabilidad del actual mercado tradicional y el mantenimiento de los puestos de trabajo que éste ofrece, sino que contribuirá a dinamizar toda la actividad comercial de la zona.

En aquesta línia, una de les paraules més reiterades pels partidaris per l'NMC és «treball», un mot amb molta força en un context d'incertesa econòmica. Un altre mot vinculat a l'anterior i que també seria força reiterat en els debats seria «futur». Així, al bàndol a favor de l'NMC trobem un tipus comercial que es basa en l'aposta pel Creixement econòmic com a garant del futur per a la ciutat, suposant una creació de llocs de treball.

Aquesta aposta per a Elx, s'exposa amb una idea de Modernitat que té una representació estètica en l'estil arquitectònic del mateix edifici de l'NMC, «según los tiempos que vivimos» com va dir Álvaro Gordillo gerent d'APARCISA a l'entrevista esmentada o en altres declaracions: «con miras de progreso y futuro» (*Información* 11/05/2015). Així, l'edifici de l'NMC s'insereix dins de l'estil arquitectònic hegemònic funcional que a Elx podem trobar a les últimes empreses urbanístiques públiques amb concessions pel mig com són el Centre de Congressos o el Museu d'Arqueologia i Història d'Elx o a altres llocs arreu del globus, com a l'edifici del MACBA a Barcelona o il Museo d'Arte Contemporanea di Roma. També podríem trobar el mercat de Rotterdam de 2015, una gran construcció moderna que en aquest cas harmonitza amb l'entorn, ja que, a part de tenir al voltant l'espai suficient per a que l'edifici respire urbanísticament parlant, està integrat en una part de la ciutat (i en una ciutat en general) que ha apostat per eixe tipus d'edificacions, creant un urbanisme nou on els edificis dialoguen dins d'aquest estil d'última tendència.

Necesitamos un Mercado moderno, atractivo y que cuente con una oferta comercial complementaria al mercado tradicional, de forma que pueda captar también la atención de las generaciones más jóvenes e incrementar el número de sus potenciales clientes (Manifest a favor de l'NMC en *ElcheDiario* 17/11/2015)

Com vam veure a l'inici d'aquest article, allò que va motivar els placers a plantejar-se la renovació del Mercat ja als noranta fou l'apreciació d'un descens progressiu de la clientela i un envelliment d'aquesta. Això ocorria, en part, perquè els clients usuals del Mercat Central eren gent dels voltants d'un centre d'Elx que s'ha anat despoblant progressivament. A més, s'interpretava aquest envelliment de la clientela com un signe que demostrava que la configuració del Mercat Central, no proposava una oferta atractiva per a la gent jove. Per això, va anar pre-

ment força l'opció d'incloure altres serveis comercials i d'oci en l'oferta de l'NMC. En aquesta línia s'inseria la necessitat del pàrquing, punt in-negociable per a l'empresa concessionària Aparcamientos Sanitarios SA i demanat per bona part dels placers, com a forma d'atraure les famílies més joves que s'han anat a viure a nous barris més allunyats del centre.

Des de les veus a favor de l'NMC es veu necessari l'aparcament just davall de l'NMC per fer el lloc de més fàcil accés, adaptant-se així a un model tipus centre comercial que és el que es creu que triomfa entre la gent més jove en la que una àmplia oferta de consum està inclosa en un mateix edifici al qual a més, es pot accedir amb cotxe. Es veu com una forma de fer que el centre d'Elx pugua competir comercialment amb els centres comercials de la perifèria que s'atapeixen els caps de setmana. Com va dir Álvaro Gordillo a l'entrevista esmentada a *esRadioElche*: «Ahora la gente quiere ir con el coche. No ir cargados. Quiere una modernidad, unos equipamientos».

Buscar la facilitat i la comoditat és adaptar-se a la Modernitat se-gons aquestes veus:

Es imprescindible, asimismo, que el Mercado cuente con una dotación suficiente de plazas de aparcamiento, que faciliten a los clientes el acceso al Mercado, así como la realización de sus compras en el resto de los comercios de la zona. (Manifest a fa-vor de l'NMC en *ElcheDiario* 17/11/2015)

El tema de l'aparcament és un dels grans problemes que ha mantin-gut paralitzat l'NMC a falta de propostes que puguen convèncer al nou govern local i als tècnics municipals. Els carrers pels que es pot arribar o sortir del Mercat són tres, són estrets i estan dins del centre històric. L'angostura dels carrers impossibilita l'entrada i eixida de grans cami-ons de subministrament i es preveu que es puguen provocar embossa-ments sumant l'avituellament del supermercat, el de les parades, el dels serveis de restauració i els cotxes que transitaren per accedir i sortir de les 300 places d'aparcament. Al Mercat Vell, només amb la càrrega i descàrrega de les 50 parades ja es provocaven embossaments. A més, ara queda suprimida la plaça davantera del Mercat Central on es realit-zava la càrrega i descàrrega.

Sintetitzant, el model comercial (i de desenvolupament com veurem més endavant) pro NMC es vertebrava a través del Creixement econòmic com a aposta de Futur i de seguretat laboral i amb una idea de Moderni-tat desglossada en els conceptes de facilitat i comoditat i una presenta-ció estèticoarquitectònica a la moda funcional i amb una gestió privada com a garant d'aquesta «eficiència i agilitat».

Per la seua banda, les veus més actives dins la Plataforma Salvem el Mercat han anat articulant la seua visió comercial alternativa.

Ja hem vist alguns elements que s'han remarcat des d'aquest posicionament: el diàleg amb la tradició i la història com a forma d'integració urbanística, de reconeixement identitari i d'atraure un turisme cultural o el respecte de la titularitat pública com a forma d'assegurar major autonomia i millors condicions laborals als treballadors i com a eina per a profunditzar en els processos de participació ciutadana i de transparència en la gestió.

La rehabilitació del mercat proposada per la Plataforma, amb integració i museïtzació de les restes arqueològiques, serveix per plantejar-se el model comercial. Sempre mantenint l'aposta pel petit comerç, en aquest cas de les parades i de les petites tendes del voltant, s'ha plantejat una renovació del contingut, dels productes d'aquestes, cap al producte local i fins i tot ecològic.

Debería ser punto de exposición de venta de productos de la propia Lonja de Elche, que precisa promocionarse y acercarse más al consumidor, como vehículo de salida de los productos agrícolas locales, como las que se integran en ADR, el Parc Natural Agrari del Carrissals, la agrupación de alimentos de Elx, la granada, el dátil, los aceites, la bodega de Matola, los quesos, las vaquerías, etcétera. Esta filosofía local y ecológica genera una simpatía y cultura paralela, con la que propiamente se podría diferenciar este mercado municipal en red con los de la plaza Barcelona, de Madrid, el Pla y pequeños comercios.

Ya se ha demostrado en los «eco mercadillos rurales del Camp d'Elx», en Las Bayas, «La Fireta», en la misma ciudad, y el Huit i Mig, deportivo y gastronómico, generando actividades económico-festivas, de masiva asistencia. (BELDA *Información*. 28/11/2012)

Una altra aposta alternativa de la identitat projecte sorgida arran de la Plataforma Salvem el Mercat té a veure amb la mobilitat. Hem vist els problemes de trànsit que es planteja pot provocar l'aparcament dins del centre històric i no als voltants d'un centre històric per a vianants, model aquest últim que s'estén arreu. A més, les veus de la Plataforma ens recorden que al voltant del centre històric ja hi podem trobar 4 pàrquings als que mai se'ls veu el cartell de «complet»: El Puente Rey a uns 80 m (1,5 minuts a peu), el del Gran Teatre a uns 250 m (3 min a peu), el del MAHE a uns 350 m (menys de 5 min a peu), i el del Centre de Congressos a 450 m (6 min a peu). Tant és el poc èxit dels pàrquings, que el Puente Rey ha arribat a tancar. Això és així, ens recorden, per-

què a Elx la gent no vol pagar pels pàrquings. Els ciutadans dels barris segueixen anant al centre en cotxe i més ara que està de moda tapear al centre i el tardeo, però no el deixen a cap d'aquests 4 pàrquings dels vorells del centre sinó als descampats gratuïts un poc més allunyats al carrer Filet de Fora, darrere de la fàbrica de farines o de la rambla prop de la Teulera, tots ells a vora 10 minuts de l'Ajuntament.

La Plataforma aposta per vincular els 4 pàrquings propers al Mercat Central amb tiquets d'hores de pàrquing per volum de compres al mercat. Amb això, s'oposen a la total comoditat que ofereix APARCISA de tenir el pàrquing just davall del Mercat Central (incloent-hi supermercat i altres serveis comercials).

Abans de passar a l'apartat més conclusiu en el que seguirem els raonaments plantejats i acabarem d'aprofundir en la idea dels dos models de desenvolupament oposats, exposarem un quadre resum de les diferències entre els dos bàndols:

Pro NMC	Contra NMC (i pro RMC)
<i>ARQUITECTURA I URBANISME</i>	
Estil modern, acord amb els temps que corren Contrastos urbanístics interessants	Rehabilitació i diàleg amb la tradició Harmonia amb l'entorn
<i>PATRIMONI</i>	
Nou → atractiu nous clients Contracte legal (signat amb l'Ajuntament)	Història i memòria → Identitat i Turisme Respecte de la legalitat patrimonial
<i>MODEL DE GESTIÓ</i>	
Privat= agilitat i eficàcia Fixació de condicions laborals tipus C.C.	Públic= de tots Major autonomia laboral Participació ciutadana i transparència
<i>MODEL COMERCIAL</i>	
Centre comercial i atracció grans empreses i rendes Qualitat: més nou, més oferta, més hores Pàrquing <i>in situ</i> Comoditat i facilitat	Comerços tradicionals Qualitat: producte de proximitat i ecologia Pàrquing proper i mobilitat alternativa Valors i conscienciació
<i>PARAULES COMUNS</i>	
Futur (i Elx) Qualitat Legalitat Treball	

7. DOS TIPUS DE DESENVOLUPAMENT PER A ELX

Com hem anat comentant al llarg de l'article, la lluita pel Mercat Central s'ha desenvolupat fins a un punt que no implica només el cas del propi Mercat Central sinó que apel·la al tipus de desenvolupament⁸ local que es vol per a Elx. S'engloba doncs, en una lluita per la redefinició del camp social del desenvolupament local a Elx.

Per una banda, hem vist un model comercial l'aposta principal del qual és el Creixement econòmic (augment de places d'aparcament, de llocs de treball, del preu dels lloguers dels locals del Mercat i de l'entorn, del nombre d'hores, dels espais comercials...). Aquesta aposta de

⁸ La idea «desenvolupament» la entenem com tot plantejament enfocat a millorar la qualitat de vida de les persones en el seu entorn.

futur, es presenta com a garant de creació de llocs de treball. El model es fa més atractiu amb l'èmfasi en la comoditat i la facilitat que suposa el pàrquing *in situ* o una oferta diversa i integrada de serveis comercials emmirallant-se en els centres comercials, com a forma d'atraure la gent jove que se suposa més prop a aquest model de consum i que viu, en part, als barris nous de la perifèria. Perquè el model estiga encara més «adaptat als temps que corren», a «la Modernitat», aquesta oferta s'exposa en un edifici funcional segons el corrent arquitectònic majoritari actual. El model de gestió posa el protagonisme en l'àmbit privat, per pensar-se més adient a aquesta agilitat i eficàcia cercada.

Per l'altra banda, la «identitat projecte» (CASTELLS 1998) que despunta a partir de les veus més actives vinculades a la Plataforma Salvem el Mercat planteja un tipus de desenvolupament més identitari. El projecte de l'RMC se centra en la rehabilitació de l'actual edifici i la conservació i museïtzació de les restes arqueològiques de tota la zona, apostant per la màxima protecció legal patrimonial. El patrimoni esdevé una forma de reconeixement d'identitat per a la comunitat i a la vegada, pot ser enfocat amb derivacions econòmiques turístiques. A partir d'aquest nucli identitari, l'aposta comercial parteix de la xarxa de comerços tradicionals i planteja la seua adaptació als nous temps, ara cap a l'oferta d'un producte proper i ecològic. El model de gestió del Mercat Central es proposa que seguisca sent públic, com a forma de garantir una major autonomia dels placers, uns horaris i taxes més restringides i la inclusió de processos de participació ciutadana en la concepció i gestió de la proposta per al centre d'Elx en un context de total transparència documental.

El que veiem, al cap i a la fi, és la lluita entre dos tipus de plantejaments per al desenvolupament social que no són nous. El primer, s'apropa al model que al principi es digué Desarrollismo i que passarà a dir-se globalització (WALLERSTEIN, 2006). És un tipus de desenvolupament que parteix del creixement econòmic com a aposta principal, el que sol comportar un augment de projectes urbanitzadors de nova planta, liberalització d'horaris i taxes comercials, tendència al monocultiu econòmic i creació d'oligopolis... El que hi ha al darrere és un tipus de racionalitat anomenat «racionalitat formal», adreçada a la consecució d'objectius, per a la qual el càlcul és el paradigma metodològic per a obtenir la maximització dels mitjans que faça aconseguir el major rendiment econòmic (WEBER 2014 [1922]: 212).

Al plantejament del Creixement econòmic com única base per a assolir un desenvolupament social s'oposen crítiques, ja des dels anys 80 en què comencen a veure's els primers resultats,⁹ respecte a l'afavori-

⁹ Els anys setanta del segle xx serien anomenats la «dècada del desenvolupament» en què s'expandeixen arreu del món els plantejaments enfocats a fer créixer les economies dels països a força d'industrialització, privatitzacions o liberalització de mercats. Només 10 anys després, ja es reconeixeria el fracàs des de la mateixa ONU d'aquesta projecció que va arruïnar a força de deute i d'una balança de pagaments invertida, les economies dels països perifèrics (WALLERSTEIN 2006).

ment de les grans empreses, l'augment de les desigualtats socials, la disminució de serveis socials, l'embrutiment del paisatge urbà i natural, la massificació, la contaminació o la pèrdua d'identitat i de sentit comunitari, de cohesió i implicació entre els habitants d'un territori (BAUMAN 2005; GIMÉNEZ 2005; WALLERSTEIN 2006; NAVARRO 2006; NOGUÉS 2006; GONZÁLEZ MEYER 2011). Així, s'ha arribat a parlar de «Creixement sense desenvolupament» com a conseqüència de molts d'aquests models de Desarrollismo (DE MIGUEL 1998).

Crítiques semblants però adaptades a la magnitud de l'actuació del Mercat Central d'Elx, hem pogut veure que s'han expressat des de diferents veus de la Plataforma Salvem el Mercat pel que fa a l'edifici i el lligam identitari, l'augment de preu de lloguers i rendes i l'ampliació d'horaris, la falta de participació ciutadana, l'opacitat del procés, els problemes de massificació i trànsit que es plantegen... En aquest aspecte, la tasca crítica de la Plataforma, de moment ha posat fre a part de les apostes creixentistes del projecte inicial i ha fet que es presenten els informes que faltaven i es respecten almenys, tots els condicionants tècnics que marca la llei. A més, com hem vist, ha fet sumar actors polítics que fins ara no s'havien oposat a grans projectes urbanístics semblants.

Així, la proposta «identitat projecte» de valors que s'ha anat construint a través de Salvem el Mercat ens parla d'un tipus de desenvolupament centrat en la identitat i el sentit cultural comunitari a través de la protecció del patrimoni i un diàleg amb la tradició, l'actualització a nous paradigmes de consum sostenible (productes ecològics i propers) i la gestió pública com a forma de promoure la participació ciutadana i la transparència o unes condicions laborals més favorables.

Enfront de la «racionalitat formal» del plantejament del Creixement econòmic, aquesta és un tipus de racionalitat anomenat «racionalitat material» en què l'acció racional parteix de valors (WEBER 2012 [1922], 213). El punt de partida, doncs, són principis ètics, conviccions que es presenten com a exigències, deures morals que s'han d'acomplir pel bé comú. Això no vol dir que des d'aquesta base no es presenten objectius i ja la pròpia posada en pràctica d'uns valors ja comporta una agenda d'implantacions pràctiques que es calculen. La «racionalitat formal» i la «racionalitat material» no són dos tipus excloents. El que ocorre és que si es tenen en compte valors com la sostenibilitat, la identitat social o la participació ciutadana i la transparència, els processos de Creixement econòmic es retarden i a l'hora es reparteixen. Disminució del benefici no vol dir tornar a les caveres sinó anivellar les possibilitats de lucre individual perquè acomplisquen criteris socials i mediambientals.

Aquest tipus de desenvolupament, doncs, intenta harmonitzar la producció de béns i serveis amb el benestar social, el sentit cultural i unes condicions ambientals favorables. No és res de nou si tenim en compte que ja des de 1983, a l'informe de l'ONU titulat «El nostre futur comú», redactat com a primer pas per frenar l'aposta pel Creixement econòmic del desenvolupisme del que ja es veien les conseqüències, ja es parlava de «desenvolupament sostenible» (NOGUÉS 2006: 7). El paradigma de la sostenibilitat s'ha anat ampliant i actualitzant apropant-se a plantejaments decreixentistes i «harmònics» que s'han teoritzat, tant des de societats «post-industrials» que veuen les conseqüències del model del Creixement, com des de comunitats que contrasten aquest Creixement amb les seues tradicions culturals que s'imbriquen en concepcions d'harmonia amb la natura i de «buen vivir» (CUBILLIO-HIDALGO 2015).

Seguint els termes de l'antropòleg especialista en processos turístics Antonio Miguel Nogués, aquest tipus de desenvolupament identitari «dóna valor» a allò que la comunitat creu que s'ha de valoritzar (NOGUÉS 2006). És un procés que naix des de dins i des de baix, en un procés participatiu on pren veu la pròpia comunitat local. Fins ara, aquells que projectaven els plans de desenvolupament locals eren gestors, amb càrrec públic o privat, forans o no, que no tenien en compte les demandes dels seus ciutadans i fomentaven processos econòmics que «posaven en valor», des de dalt, elements que potser per a la població no eren importants o no els entenien de la mateixa forma o eren importats. Això, creava un colp amb el sentit cultural pel qual es vertebrava tota comunitat o amb les particularitats d'un territori que no es tenien en compte (NOGUÉS 2006, GONZÁLEZ MEYER 2011).

Qui escriu aquestes línies, ha pogut comprovar com el tipus de desenvolupament identitari o «endogen» que parteix de la comunitat local i té en compte criteris de sostenibilitat, és aquell que s'està promocionant i duent a terme a altres regions europees, amb xarxes descentralitzades de petits productors agrícoles ecològics, de turisme rural, mediambiental, de productes artesanals renovats, de centres amb protecció total del seu patrimoni, etc; sent la tònica general, per exemple, al context italià (SALVATORE-MINARDI 2007; BORTOLETTO-FEDERICI 2013) i més encara a les zones perifèriques que, com ens deien, l'únic que poden oferir és la seua particularitat cultural que es manifesta en qualsevol retall de patrimoni, d'organització productiva, de varietat lingüística, de collites, paisatgística..., zones que no poden competir ni tenen els recursos per crear una imatge a partir de macro construccions a l'última moda arquitectònica.

Les ajudes per al desenvolupament d'institucions com la UE ja només es donen, segons ens contaven els gestors italians, a qui compleix aquest tipus de desenvolupament. Les mateixes ajudes a què també es poden optar a Elx i que, segons fonts properes a l'Ajuntament, es perden quasi tots els anys per no tenir projectes que integren criteris de participació ciutadana, respecte del patrimoni o sostenibilitat ambiental. Ajuda com la que ha rebut recentment l'Ajuntament de Calp amb 8,5 milions d'euros a través de la UE per la seua estratègia per a 5 anys anomenada «Calp, Ciudad sostenible» (*Información* 12/03/2016).

El «desenvolupament endogen» o identitari que s'està convertint en l'aposta general dels territoris locals arreu de la vella Europa, ací encara sol ser un plantejament minoritari. Al cas del Mercat Central, hem vist com aquest discurs vertebrat a partir de la Plataforma Salvem el Mercat, ha plantejat l'ampliació de l'àmbit del camp social del desenvolupament local a Elx, fins ara centrat en grans projectes urbanitzadors. El nou plantejament proposa tenir en compte la tradició, el patrimoni urbanístic i arqueològic, processos de participació ciutadana i transparència i noves pautes de consum que entronquen amb la sostenibilitat del desenvolupament. Així, aquests nous actors que, amb una veu qualificada i una capacitat mobilitzadora que ha implicat ciutadans particulars i grups de diferents camps socials locals (artístic, periodístic, polític) i que ha fet una crida a la participació ciutadana, ha qüestionat i començat a modificar les fronteres i posicions del camp social del desenvolupament local a Elx. Posicions que fins ara es restringien als governants d'un dels dos partits polítics majoritaris i a un sector del camp empresarial disposat a sorgir a la palestra si es posava en perill, com en aquest cas, la tònica general neoliberal de Creixement dels plans de desenvolupament promoguts pels distints governs.

De moment, als contextos propers, aquesta crida que proposa un desenvolupament alternatiu que a altres territoris europeus és *sine qua non*, ha de partir de plataformes ciutadanes. Unes iniciatives que, amb un funcionament i composició semblant al de Salvem el Mercat (LÓPEZ LIÑÁN 2011) van omplint el territori proper: Salvem el Mercat, Salvem el Palmerar i Salvem el barri de San Antón a Elx; Salvem el Cap de l'Horta i Salvem l'Ideal a Alacant; Salvem el Cabanyal, Per l'Horta i Salvem el Botànic a València; Lo Riu és Vida a la zona de l'Ebre; Salvem la Ronda, Salvem el Jardí, Salvem Can Seixanta a Barcelona, etc.

Al cap i a la fi, el que ha posat damunt la taula el conflicte pel Mercat Central d'Elx és el fet que és l'hora de decidir amb quin model de

desenvolupament ens volem quedar, si un de basat en el Creixement econòmic o altre que, rebaixant les expectatives de beneficis d'uns particulars pot integrar valors com la identitat social, la participació ciutadana i la transparència o la sostenibilitat ambiental.

BIBLIOGRAFIA

- BAUMAN, Z. (2005), *La identidad: conversaciones con Benedetto Vecchi*, Losada, Madrid.
- BORTOLETTO, N. - FEDERICI, M. C. (2013), *Lo sviluppo endogeno e i saperi tradizionali come risposta alla crisi*, FrancoAngeli, Milano.
- BOURDIEU, P. (2000) [1979], *La distinción. Criterios y bases sociales del gusto*, Taurus, Madrid.
- BOURDIEU, P. (1995), «La lógica de los campos», en BOURDIEU, P. i WACQUANT, L. J. D., *Respuestas por una sociología reflexiva*, Grijalbo, Mèxic D.F.
- CÁMARA, J. F. (2013), «Per un nou catàleg de béns protegibles a Elx», *La Rella*, 26, 43-62
- CAPDEVILLE, J. M., FREYRE, M. L. (2013), «El concepto de lucha en la sociología de Bourdieu», *Revista de Ciencias Sociales*, 140.
- CASTELLS, M. (1998), *El poder de la identidad*, Alianza, Madrid.
- CUBILLO, A. P. - HIDALGO, A. L. (2015), «El trans-desarrollo como manifestación de la trans-modernidad: más allá de la subsistencia, el desarrollo y el post-desarrollo», *Revista de Economía Mundial*, 41, p. 127 – 158.
- DE MIGUEL, J. (1998), *Estructura y cambio social en España*, Alianza, Madrid.
- FERNÁNDEZ FERNÁNDEZ, J. M. (2013), «Capital simbólico, dominación y legitimidad. Las raíces weberianas de la sociología de Pierre Bourdieu», *Papers: revista de sociologia*, 98(1), p. 33-60.
- GARCÍA FERNÁNDEZ, L. (dir.) (2006), *Diccionario de perifrasis verbales*, Gredos, Madrid.
- GIDDENS, A. (2011) [1984], *La constitución de la sociedad*, Amorrortu, Buenos Aires.
- GIMÉNEZ, G. (2005), «Cultura, identidad y metropolitismo global», *Revista mexicana de sociología*, 67 (3), p. 483 – 512.
- GONZÁLEZ MEYER, R (2011), «Identidad local en las visiones de desarrollo», *Revista Líder*, 18 (13), p. 79-94
- JAÉN URBAN, G. (1989), *Guía de la arquitectura y el urbanismo de la ciudad de Elche - Guia de l'arquitectura i l'urbanisme de la ciutat d'Elx*, Colegio Oficial de Arquitectos de la Comunidad Valenciana, València.
- JAÉN URBAN, G. (1999), *La Vila i el Raval. Arquitectura i urbanisme*, Institut de Cultura Juan Gil-Albert, Alacant.
- JAÉN URBAN, G. (2012), *De les clarisses al salvador: migdia i llevant de la vila d'Elx*, Institut de Cultura Juan Gil-Albert, Alacant.
- JAÉN URBAN, G. (2015), *Elx, barris del segle XVIII, XIX i XX: arquitectura i urbanisme*, Institut de Cultura Juan Gil-Albert, Alacant.

- LOPEZ LINÁN, I. (2011), «Espacio público y participación ciudadana en Valencia: los Salvem» en *Ciudades (im) propias: la tensión entre lo global y lo local*, Centro de Investigación Arte y Entorno, p. 395 – 406.
- NAVARRO, V. (2006), *El subdesarrollo social de España*, Anagrama, Barcelona.
- NOGUÉS, A. M. (2006), «‘Dar valor y poner en valor’. Dos estrategias para el desarrollo significativo del patrimonio en contextos turísticos», *Actas del II Congreso Internacional de Patrimonio Cultural y Cooperación al Desarrollo*, UPV, València, p. 291-311.
- PISTICELLI, G. (2008), «Il capitale sociale e l'uomo emozionale» en MINARDI, E., MARETTI, M., GIANLUCA, P., SALVATORE, S., *Sviluppo locale. Letture dal territorio*, FrancoAngeli, Milà, p. 61 – 81.
- ROCAMORA, J. A. (2000), *Atlas demográfico y social de la ciudad de Elche*, Universitat d'Alacant, Alacant.
- SALVATORE, R., MINARDI, E. (Ed.). (2007), *Tradizioni alimentari ed artigianali nella provincia di Teramo: nuove risorse per lo sviluppo locale*, Il Piccolo Libro, Teramo.
- TRONCA, L. (2011), «La distribuzione del capitale sociale in Italia: il peso delle differenze territoriali» en FEDERICI, M. C., ROSITA, G., MORONI, E. *Creatività e crisi della comunità locale*, FrancoAngeli, Milà, p. 109 – 141.
- WALLERSTEIN, I. (2006). «Después del desarrollismo y la globalización, ¿qué?» *Polis. Revista Latinoamericana*, p. 13.
- WEBER, M. (2014) [1922], *Economía y sociedad*, Fondo de cultura econòmica, Madrid.
- YSÀS, P. (2014), «El PSOE en el gobierno: del "socialismo democrático" al "socialismo liberal"» en *España en democracia: Actas del IV Congreso de Historia de Nuestro Tiempo*, p. 47 - 52

HEMEROTECA

- «El Nuevo Mercado Central lo hará una empresa privada y lo explotará 50 años», *Información*, 23 de març de 2011.
- «El PSOE presenta 655 ideas ‘viabiles y creibles’ para sacar a Elche de la crisis», *Información*, 07 de maig de 2011.
- «La Comisión de Urbanismo aprueba el proyecto del Mercado Central», *Elche Diario*, 25 de juliol de 2012.
- «¿Un nuevo mercado central para Elx?», *Información*, 28 de noviembre de 2012.
- «Un modelo rescatado y desigual», *El País*, 6 de gener de 2013.
- «El mercado central ¿Edificio a proteger o no?», *Elche Diario*, 24 d'abril de 2013
- «‘Pelotazo’ pendiente de unas catas», *El País*, 13 d'octubre de 2013.
- «Numerosas alegaciones al pliego de condiciones del nuevo mercado central», *Elche Diario*, 7 d'octubre de 2013.
- «La plataforma Salvem el Mercat reivindica un concurso de ideas para restaurar el edificio», *Información*, 8 d'octubre de 2013
- «El Mercado Central se prepara para el inicio de las catas arqueológicas», *Información*, 13 de gener de 2014.

- «Un mercado sobre mil años de historia», *Información*, 28 de setembre de 2014.
- «El grupo Dia compra las acciones de Supermercados El Árbol por un euro», *El País*, 2 de juliol de 2014.
- «La factura de Torre Placia: tres millones en indemnizaciones», *El Mundo*, 23 de novembre de 2014.
- «Presentación del proyecto del Nuevo Mercado Central de Elche», *La Verdad*, 26 de març de 2015.
- «¿Es el mercado central un proyecto de ciudad?», *Información*, 3 d'abril de 2015.
- «Un grupo de placeros pide paralizar el nuevo Mercado Central», *Información*, 9 d'abril de 2015.
- «Los placeros en contra del nuevo mercado central aseguran no conocer los detalles del proyecto», *Elche Diario*, 9 d'abril de 2015.
- «Protesta para exigir la paralización del Mercado central y buscar consensos», *Información*, 22 d'abril de 2015.
- «El mercado provisional pasa de 313.00 euros a casi un millón», *Información*, 24 d'abril de 2015.
- «El PSPV lleva a la fiscalía el expediente del mercado provisional de Elche», *La Verdad*, 27 d'abril de 2015.
- «La concesionaria asegura que el Mercado Central de Elche será 'un imán' para atraer empresas», *Información*, 11 de maig de 2015.
- «Colectivos culturales 'se mojan' a favor de la continuidad del Mercado Central», *Información*, 1 de juny de 2015.
- «El tripartito recibe su primera pitada», *Información*, 28 de juliol de 2015.
- «Los técnicos constatan decenas de deficiencias en el Mercado Central», *El Mundo*, 9 d'octubre de 2015.
- «Placeros se concentrarán a favor del proyecto del mercado central de Elche», *La Verdad*, 19 d'octubre de 2015.
- «La ecotasa turística pone en pie de guerra a la oposición y al sector hotelero valenciano», *ABC*, 25 d'octubre de 2015.
- «Aparcisa calcula en más de 12 millones la indemnización por no poder construir en el Mercado», *Información*, 2 d'octubre de 2015.
- «Denuncian exceso de horas en el Hospital del Vinalopó», *Información*, 17 de novembre de 2015.
- «Asociaciones de Elche y provincia publican un manifiesto de apoyo al nuevo mercado central», *ElcheDiario*, 17 de novembre de 2015.
- «Bellido media entre Pavón y los hosteleros del 'tardeo'», *Información*, 24 de novembre de 2015.
- «El dueño de Torre Placia pide 2,2 millones de euros al Ayuntamiento por el edificio», *La Verdad*, 7 de desembre de 2015.
- «Denuncian la fuga de plantilla del Hospital del Vinalopó a causa del estrés laboral», *La Verdad*, 27 de gener de 2016.
- «Las grandes superficies de Alicante podrán abrir los festivos», *La Verdad*, 19 de febrer de 2016.

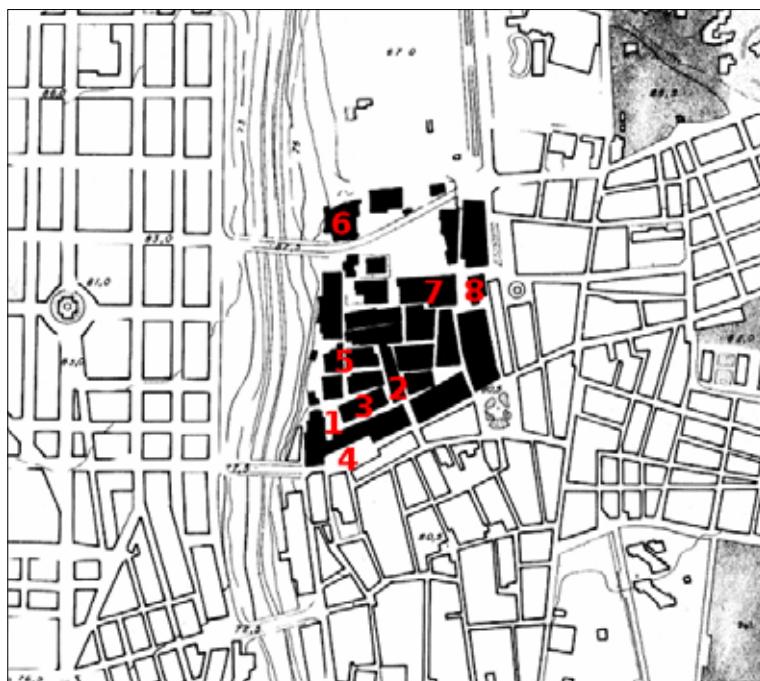

«El nuevo mercado costará 9,2 millones», *Información*, 2 de març de 2016.

«Calp presenta un proyecto de 8,5 millones a la convocatoria de fondos europeos DUSI», *Información*, 12 de març de 2016.

ANNEX 1 (PLÀNOL DE LA VILA)

Plànol de la Vila Murada (pintada en negre) de l'any 1980 (JAÉN 1999: 43) amb numeració afegida. Llegenda:

- 1) Plaça de la Fruita o plaça de Dalt.
- 2) Plaça de les Flors o plaça Nova. Actualment no hi ha edificacions, per tant, el quadrat al mapa hauria d'eixir blanc.
- 3) Edifici del Mercat Central de Santiago Pérez Aracil.
- 4) Plaça de Baix. L'edifici rectangular entre la Plaça i Baix i la Plaça de Dalt [1] és l'edifici central i històric de l'Ajuntament d'Elx, protagonitzat per la Torre del Consell, antiga porta sud de la ciutat, sent part de la muralla de la Vila Murada.
- 5) Carrer Major de la Vila. Antic eix vertebrador de la ciutat medieval que posava en contacte el poder municipal i el nobiliari [6].
- 6) Palau d'Altamira.
- 7) Basílica de Santa Maria. Església principal d'Elx i on es representa la *Festa*.
- 8) Torre de la Calaforra. Antic límit est de la Vila Murada, sent torre que flanquejava la porta est de la vila i formant part de les muralles, en un perímetre que continuaria fins al Palau d'Altamira, d'allà fins l'Ajuntament per la vora del riu, seguint després el vorell sud segons la direcció de l'Ajuntament i tornat a la Calaforra, com marca el perímetre en negre del plànol.

ANNEX 2

Edifici del Mercat Central de Santiago Pérez Aracil. Façana de la plaça de Dalt.
En *Elche Diario*, 25/07/2012

ANNEX 3

Nou edifici del Mercat Central segons projecció virtual des de la plaça de Dalt.
En *La Verdad*, 26/03/2015